

SUVUN MIKROHISTORIA

Erkki Närhin muistelmateoksen kokoaminen

Sanna Närä

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011

Viestinnän koulutusohjelma
Kulttuuriala



JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES



Tekijä(t) NÄRÄ, Sanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 18.04.2011
	Sivumäärä 22	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi SUVUN MIKROHISTORIA Erkki Närhin muistelmateoksen kokoaminen		
Koulutusohjelma VIESTINTÄ		
Työn ohjaaja(t) PIHLAJAMÄKI, Timo		
Toimeksiantaja(t) Erkki Närhin perikunta		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyöni koostuu toiminnallisesta osuudesta, eli Erkki Närhin muistelmateoksesta, sekä kirjallisuudesta raportista. Raportti käsittelee suvun muistojen säilyttämistä digitaalisen tallennuksen keinoin ja siihen kiinteästi liittyviä käsitteitä, kuten mikrohistoriaa ja muistitietoa. Tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus.</p> <p>Teoriaosuudessa avataan lähdekirjallisuuden pohjalta mikrohistorian monimuotoisuutta sekä perinteen ja muistitiedon merkitystä tällaisen suvun historiaa käsittelevän kirjan kannalta. Vertailen myös kokemuksiani tästä kirjaprojektista toisen, samantyyppisiä kirjaprojekteja aiemmin tehneen, henkilön kautta.</p> <p>Toiminnallinen osuus käsitti muistelmateoksen, Hiljaisen miehen ääni, Erkki Närhin muistelmat, kokoamisen ja toimittamisen painovalmiiksi kirjaksi. Teoksen tarkoituksena oli tallentaa muun muassa sodan ja sen jälkeisen jälleenrakentamisen vaiheet kokeneen miehen muistelmat ja tarinat kirjaksi. Ensisijainen hyöty teoksesta on sen tilaajalle eli Erkki Närhen perikunnalle.</p> <p>Kirjaprojekti oli kaksivaiheinen. Ensimmäiseen vaiheeseen kuuluivat materiaalin kerääminen ja muokkaus sekä sitä täydentävä haastattelu- ja litterointityö. Toinen vaihe koostui kirjan taiton suunnittelusta ja toteutuksesta painoa vaille valmiiksi. Raportissa käsitellään myös vaihtoehtoja projektin loppuun viemisestä painetuksi kirjaksi asti.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Mikrohistoria, perinne, muistitieto, taitto, kuvankäsittely, Erkki Närhi		
Muut tiedot Liitteenä pdf-versio kirjasta: "Hiljaisen miehen ääni, Erkki Närhin muistelmat"		



Author(s) NÄRÄ, Sanna	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 18.04.2011
	Pages 22	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title A FAMILY'S MICROHISTORY The memoirs of Erkki Närhi		
Degree Programme Media Design		
Tutor(s) PIHLAJAMÄKI, Timo		
Assigned by The heirs of Erkki Närhi		
<p>Abstract</p> <p>This thesis consists of two parts. The first is a functional part that comprises the memoirs of Erkki Närhi and the second part is a written report. This report addresses the digital preservation of family memories and such concepts as microhistory and memory data. A qualitative research method was used to gather the data needed.</p> <p>The theory part deals with the source literature on the basis of the microhistory's diversity together with the importance of traditions and memory data to this kind of family history literature. The author also tried to compare her experiences through another person already a writer of family memoirs.</p> <p>The functional part was compiling the book: "The voice of a silent man – the memoirs of Erkki Närhi". The main purpose of the book was to preserve the memories and stories of a man that saw the worst parts of Finnish history: the war and what followed it. This book is mainly just for the use of the assignee: the heirs of Erkki Närhi.</p> <p>The book project itself was carried out in two phases. Collecting and processing all the necessary texts and pictures for the book was the first phase. Then followed the layout design and the actual finished layout ready for publishing. The book has not been published yet but the written report explains how this will be done.</p>		
Keywords Microhistory, tradition, memory data, layout, image processing, Erkki Närhi		
Miscellaneous Pdf-version of the book "The voice of a silent man – the memoirs of Erkki Närhi" is attached.		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 MIKROHISTORIASTA	3
2.1 Monimuotoinen ja -käyttöinen mikrohistoria	3
2.2 Perinne ja muistitieto	5
2.3 Näkökulma muistojen totuuteen	6
2.4 Muistojen säilyttäminen digitaalisin keinoin	7
3 KIRJAPROJEKTIN ALOITUS JA MENETELMÄT	8
3.1 Kohderyhmien rajaus.....	8
3.2 Projektin aloitus.....	9
3.3 Kirjallisten muistelmien käyttö.....	10
3.4 Haastattelutyö ja litterointivaihe	12
4 TAITTO JA PAINOTYÖN SUUNNITTELU.....	13
4.1 Kuvituksen valinta ja työstö.....	13
4.2 Kirjan taitto	15
4.3 Painatusvaihe ja kustannuskysymykset.....	16
5 POHDINTA.....	17
5.1 Säilymisen tärkeys	17
5.2 Kirjaprojektin haasteet	18
5.3 Yhteenvedo	19
LÄHTEET	20
LIITTEET	22
Liite 1. Muistelmateos, pdf-versio	22

1 JOHDANTO

Opinnäytetyökseni valitsin henkilökohtaisen taideteko-tyyppisen työn, jonka toiminnallisen osuus käsittää isoisäni Erkki Närhin muistelmateoksen, Hiljaisen miehen ääni, kokoamisen ja toimittamisen valmiiksi painotuotteeksi. Tilausta tällä teoksella on ollut jo jonkin aikaa, ja toimeksiantajaksi muotoutuikin Erkki Närhin perikunta. Kirjan tarkoituksena on vaalia oman suvun lähihistoriaa, eli tuoda esiin niin sanottua mikrohistoriaa.

Muistelmateosta varten löytyi suuri määrä tausta-aineistoa, sillä Erkki Närhi oli kirjoittanut paljon tekstiä nuoruudestaan muistinvaraisesti ja hän oli haluttu puhuja eri yhdistysten tapahtumissa. Nämä tekstit ja puheita varten kerätyt muistiinpanot löytyivät perikunnan hallusta. Samaan tapaan löytyi paljon vanhoja valokuvia, joista valitsin myös kirjan kuvitukseen parhaiten soveltuvat otokset. Aineiston läpikäynnin, mahdollisen lisäaineiston hankinnan ja taittamisen osalta päädyttiin kolmen kuukauden aikatauluun. Aikataulu tälle kirjaprojektille oli hyvin joustava, sillä varsinainen suunnitelma muotoutui vasta aineistoa läpikäydessä eikä tiukalle julkaisuaikataululle ollut tarvetta. Tällä hetkellä painotuotteen julkaiseminen on määritelty tapahtuvaksi loppukeväästä 2011.

Tiesin jo varhaisessa vaiheessa haluavani tehdä opinnäytetyön, joka puhuttelisi minua henkilökohtaisella tasolla ja josta välittyisi ammatillinen osaamiseni ja taitoni. Valmiin kirjateoksen tulisi olla sellainen, jolla voisin vakuuttaa myös mahdolliset työnantajat kyvyistäni. Tavoitteenani on ollut lopputyö, josta olisi minulle konkreettista hyötyä tulevaisuuteni kannalta ja jonka valmiiksi saattaminen toisi myös iloa muille, eli tässä tapauksessa toimeksiantajalle. Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen oli loogisin valinta.

Varsinaisen kirjaprojektin lisäksi käyn seuraavissa kappaleissa läpi, miten suvun lähihistoriaa voidaan tallentaa digitaalisin keinoin. Pääpaino on mikrohistorian saattamisessa kirjaksi ja tutkimusmenetelmänä toimii laadullinen tutkimus. Käsittelen käsin kirjoitetun, vanhakantaisen tekstin oikolukua ja ymmärtämistä, valokuvien entisöintiä sekä sukuhistorian merkitystä omalle identiteetille. Yhteenvedossa pohdin kirjan kokoamisen aikana esiin tulleita asioita ja kerron projektin lopputuloksesta.

2 MIKROHISTORIASTA

Mikrohistoria määritellään yleensä ihmistä pienyhteisön, kuten suvun, jäsenenä tutkivana historian suuntauksena (MOT 2010). Siinä käsitellään ihmisen jokapäiväistä, arkista elämää, joten se mielletään konkreettisten esimerkkien myötä tutummaksi ja henkilökohtaisemmaksi kuin muut historian suuntaukset yleensä (Pellikka 1998). Varsinkin, kun puhutaan oman suvun mikrohistorian tutkimisesta, voidaan siihen katsoa kuuluvaksi läheisesti myös muistitiedon ja perinteen.

2.1 Monimuotoinen ja -käyttöinen mikrohistoria

Mikrohistoriasta on tullut suosittua ja se Kinnusen (1997) mukaan vastaa ajan haasteeseen. Ilmassa on pitkään ollut tyytymättömyys siihen peruskäsitykseen, että historia on yhtä kuin modernisaation ja länsimaisen nykykulttuurin historiaa ja näkökulma on yleensä ylhäältä alaspäin (Kinnunen 1997). Tämä on korostanut historiasta vieraantumista. Mikrohistoria on onneksi mahdollistanut henkilökohtaisemman näkökulman. Myös Kinnunen (1997) kertoo mikrohistoriallisen perspektiivin ja tutkimusotteen haluavan tuoda esiin historiasta myös häviäjät, vaiennetut, syrjäytyneet ja sorretut. Tämä ajatus kannustaa omakohtaiseen historiankirjoitukseen.

Perinteisen historiankirjoituksen ja mikrohistoriallisen kuvauksen eroista korostaa Kinnunen muutamaa seikkaa. Hänen mukaansa mikrohistoriallisessa kuvauksessa ei ole selkeää alkua tai loppua vaan siitä löytyy luonteenomainen nasevuus ja oivaltava assosiointi. Tämä seikka korostuu varsinkin, jos kirjoittaja kykenee oman aiheensa lisäksi myös laajempien kokonaisuuksien hallintaan. Mikrohistoria voi hyödyntää myös makrohistoriaa, ja jotta se onnistuu, tulee aineisto ja sen kuvaus hallita todella tarkasti. Tämä vaatii lähdemateriaalin toistuvaa arviointia. Makrohistorian on uudistetun kirjoitustyylinä takia sanottu sijoittuvan lähes historiankirjoituksen ja historiallisen romaanin välimaastoon. (Kinnunen 1997.)

Tekemäni kirjaprojekti sisältää pienimuotoista ja elämänkerrallista historiantutkimusta, jota voidaan Kinnusen ajatusten kautta pitää esimerkkinä mikrohistoriasta, sillä siinä liikutaan yksilön kokemustasolla ja kuvataan arjen historiaa. Toki kirja sisältää myös elementtejä muista historian suuntauksista, kuten paikallishistoriasta, mutta samankaltaisuudet perinteisiin historiantutkimuksiin ja muiden yhteiskuntatieteiden näkökulmiin ovat osa mikrohistorian rajapintaa. Mikrohistorian on yleisesti ajateltu aina olleen mukana historiantutkimuksessa.

Historian tuomista lähemmäksi jokaisen ihmisen henkilökohtaista kokemusperää kannattaa myös Pellikka (1998). Hän korostaa mikrohistorian tärkeyttä varsinkin historian opetuksessa, sillä se kuvaa jokaiselle tutun arkisen elämän historiaa ja konkreettisista asioista helpompi innostua. Tavallisen ihmisen historia on todellisuutta, josta on konkreettista todistusaineistoa. Mikrohistoria antaa yksityistapauksille arvoa, ja siihen se tarvitsee makrohistoriaa kehykseksi. (Pellikka 1998.) Kasvatusopillisesti palkitsevimaksi mikrohistorian alueiksi Pellikka nostaa lasten ja nuorten historian sekä oman suvun historian, sillä ne rakentavat todellisinta kuvaa menneisyydestä. Itselleni viimeksi mainittu mikrohistorian alue toimi juuri Pellikan haluamalla tavalla, sillä se herätti historiannälän.

Hieman eri tavalla mikrohistoriaan suhtautuu kuitenkin Putnam (2006), jonka mielestä mikrohistoria ei halua etsiä humaania perspektiiviä pelkästään kuvatakseen historian tapahtumasarjojen vaikutusta yksilöön, vaan pikemminkin tuodakseen esiin uudenlaisen ymmärtämisen tason itse tapahtumasarjoihin. Taustalla on ajatus siitä, että pikkutarkka havainnointi paljastaisi jotain aiemmin huomaamatta jäänyttä (Putnam 2006, 615). Putnamin painotus on mikrohistorian palojen koonnissa suuremmaksi kokonaisuudeksi, sillä tällöin mikrohistoria ei unohda laajempia teorioita. Kuitenkin hän on Kinnusen ja Pellikan kanssa samaa mieltä siitä, että mikrohistoriallisen kuvauksen tyypillisimpiä piirteitä ovat lähes kaunokirjallinen kerronnallisuus, sekä keskittyminen yhteen henkilöön tai tapahtumaan, jossain laajemmassa viitekehyksessä.

2.2 Perinne ja muistitieto

Kun halutaan tuoda esiin oman suvun mikrohistoriaa, tulee väistämättä esiin perinteet ja muistitieto. Ne kuitenkin tarkoittavat eri asioita, vaikka suvun piiristä kerättäessä muistitieto saattaa linkittyä perinteisiin. Perinteen katsotaan yleensä linkittyvän tapoihin ja henkiseen kulttuuriin, kun taas muistitieto kertoo enemmän henkilön kokemuksista ja tunteista. (Savia & Willman 2005, 5-6.) Muistelmateoksessa liikutaan rinnakkain molemmissa pääpainon ollessa tässä tapauksessa muistitiedossa.

Kousan (2010, 9) mukaan Katajala määrittelee muistitiedon olevan nykyajasta meneeseen suuntautuvaa, ja se kertoo, miten menneisyyden tapahtumat käsitetään tällä hetkellä. Ihmisen mieli ei muista asioita aina aikajärjestyksessä, vaan pyrkii mieluummin luokittelemaan niitä aihepiireittäin. Nämä seikat muodostaa epäilyksen muistitietolähteen luotettavuudesta verrattuna asiakirjalähteisiin. Muistitieto saattaa muuttua helposti, joten Kousa (2010, 9) rohkaisee muistitietoja tarkasteltaessa kyseenalaistamaan asioiden paikkansapitävyyttä. Hänen mukaansa muistitietoa käsitellessä sääntönä voidaan pitää sitä, että jos esiin tulee monia samanlaisia tietoja, voidaan niiden perusteella tarinaa pitää oikeana.

”Käsitteenä perinteeseen liittyy monia alakäsitteitä sekä rinnasteisia käsitteitä” (Kousa 2010, 6). Siksi on välillä vaikea vetää rajaa siihen, kerätäänkö perinnetietoutta vai tehdäänkö muistitiedon tutkimusta. Kousa (2010, 6) pitääkin muistelutyötä oleellisena aiheena perinnettä käsiteltäessä, sillä se yhdistyy muihin aiheisiin, kuten historiaan ja menneisyyteen. Perinnettä vaalitaan erityisesti yhteisöllisissä tilaisuuksissa ja juhlissa, mutta myös kirjalliseen muotoon koottu perinneaineisto vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tiettyyn ryhmään kuulumisen tunnetta. (Kousa 2010, 6-7.)

Muistitietoa on laajasti käytetty perinnettä ja kansankulttuuria tutkittaessa. Savia ja Willman (2005, 8) tuovat esiin näkökulman, jonka mukaan muistitieto on keino saada tietoa erilaisista perinteistä ja niiden muutoksesta. He korostavat muistitiedon tarkoituksellista subjektiivisuutta, jolloin erityisesti suvun muistitiedolla välitetään menneisyyttä eteenpäin itselle tärkeästä näkökulmasta. Oman suvun menneisyyttä käsiteltäessä kokonaiskuvaan liittyvät kiinteästi henkilöiden omakohtaiset kokemukset, mutta myös valokuvat, esineet ja kirjalliset tekstit. (Savia & Willman 2005, 8-9.) Nämä ajatukset olivat kulmakivinä, kun aloin työstämään kirjaprojektia.

2.3 Näkökulma muistojen totuuteen

Kirjaprojektissani tein tietoisin valinnan, etten lähde selvittämään aineistossa olevan muistitiedon paikkansapitävyyttä. En pitänyt tarpeellisen tehdä myöskään vertailevaa historian tutkimusta. Halusin jättää kriittisyyden kirjan lukijalle, koska oma motiivini oli tehdä enemmänkin omakustanteista, ei kaupallista kokoelmateosta minulle tärkeän ja jo edesmenneen henkilön muistelmista (muistitiedosta) eikä niinkään tieteellistä ja piirun tarkkaa mikrohistorian tutkimusta. Mukaan otetut kertomukset saavat välittää tunnelmaansa alkuperäisessä muodossaan, ilman sen suurempia muokkauksia tai tietoperustaa.

Samoilla linjoilla kanssani on myös Ukkonen (2002), sillä hänkin korostaa muisteluaineistojen kertovan eri ihmisille eri asioita. Historian- tai perinteentutkimuksen kannalta muistelu saattaa olla joko ensisijaista aineistoa tai vain asiakirjoja täydentävää, rajallista ja jopa hyödytöntä aineistoa. Tämä riippuu siitä, miten tutkija itse määrittää työnsä. (Ukkonen 2002.) Siitä, kuinka faktapohjaista tietoa halutaan kerätä, tulisi tehdä päätös aikaisessa vaiheessa. Tällöin muistitieto ei voi olla ainoa tietolähde. Ukkonen (2002) painottaa myös Peltosen ajatusta siitä, että menneisyyttään muisteleva ihminen kertoo vain sitä totuutta, johon hän itse uskoo. Omat muistot puhuvat totuudesta, jota muut eivät välttämättä usko tai josta vaietaan. Tämä kuitenkin tekee siitä muistosta juuri merkittävän ja muistamisen arvoisen. (Ukkonen 2002.)

2.4 Muistojen säilyttäminen digitaalisin keinoin

Muistot ovat usein henkilökohtaisia kokemuksia ja tuntemuksia siitä mitä on tapahtunut ennen, mutta ne voivat olla linkittyneinä myös esineisiin tai tapoihin. Kuitenkin kaikki muistot häviävät, ellei niitä lähdetä säilyttämään jollain tavoin. Esimerkiksi Savia ja Willman (2005, 3) tuovat esiin sukuun liittyvän muistitiedon keräämisen tavoitteellisen tutkimustoiminnan näkökulmasta. Usein nämä tutkimukset nimittäin johtavat julkaisuun, näyttelyyn tai muistitietoarkistoon. (Savia & Willman 2005, 3.)

Nykyaikana muistojen säilyvyyttä voidaan helpottaa erilaisin digitaalisin keinoin. Savia ja Willman (2005, 3) mainitsevat esimerkkeinä muun muassa videohaastattelun, vanhojen valokuvien digitoinnin ja restauroinnin sekä esineiden arkistoinnin kuvaamalla. Niiden avulla voidaan luoda pohja suvun omalle digitaaliselle muistitietoarkistolle. (Savia & Willman 2005, 2-3.) Muistitietoarkiston julkaisemiseksi löytyy apua esimerkiksi Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan Kansalaismuisti-hankkeen sivustolta: <http://www.valt.helsinki.fi/projects/kmuisti/>

Muistojen digitaalinen tallentaminen vaatii kuitenkin jonkun verran teknistä tietotaitoa, mutta onneksi Internet on mahdollistanut sen, että tiedon keräämisen työtaakka voidaan jakaa useammalle henkilölle ja osaamisen mukaan. Paras mahdollinen tilanne olisi, että muistitiedon keruuprojekti aloittaisi suvussa (tai muussa yhteisössä) eräänlaisen lumipalloefektin. Lumipallo voisi lähteä liikkeelle vaikka siitä, että jollain on paljon vanhoja valokuvia. Hän digitoi kuvat ja luo netin kautta jaettavan kuvaarkiston. Kuvat saavat muut muistelemaan niissä olevia tapahtumia ja henkilöitä, jolloin saadaan kirjoitettuja muistelmia jakoon. Nämä muistelmat voivat sitten taas innoittaa muita jatkamaan tarinaa. Tällaisen elävän muistitietoarkiston pohjana voisi olla blogi, keskustelufoorumi tai Facebook -sivusto. Kerron seuraavaksi lisää siitä miten itse hyödynsin digitaalisen tallennuksen keinoja omassa kirjaprojektissani.

3 KIRJAPROJEKTIN ALOITUS JA MENETELMÄT

Erkki Närhin muistelmateoksen kokoaminen oli kaksivaiheinen työrupeama, josta muodostui tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus. Ensimmäinen vaihe oli materiaalin kerääminen ja työstäminen kirjaa varten. Tässä luvussa käsittelen kirjaprojektin aloittamista sekä sen taustoja ja menetelmiä.

3.1 Kohderyhmien rajaus

Pääasiallinen kohderyhmä valmistuvalle kirjalle on sen tilaaja ja toimeksiantaja: Erkki Närhin perikunta. Tähän ryhmään kuuluu sukulaisia useammassa ikäpolvessa, joita yhdistää tietenkin veri- ja tunneside muistelmateoksen päähenkilöön, Erkki Närheen. Osa tähän sukuun myöhemmin tulleista henkilöistä ei valitettavasti ehtinyt tuntea Närheä niin hyvin tai kauan, joten oli tärkeä saada myös heille tietoa suvun mikrohistoriasta. Sama ajatus pätee myös tuleviin sukupolviin.

Koska Erkki Närhi oli kyläyhteisöstään välittävä ja siellä paljon toiminut seura-aktiivi, muun muassa veteraani- ja nuorisoseuratoiminnassa, myös muut kylän asukkaat tulevat varmasti pitämään kirjaa mielenkiintoisena. Tämä voidaan selkeästi lukea toiseksi kohderyhmäksi kirjalle, käsitelläänhän siinä muun muassa Närhilän nuorisoseuran historiaa ja paikallisia perinteitä. Tähän kohderyhmään kuuluvat henkilöt ovat siis useimmin kytköksissä teokseen lähisukulaisensa tai oman kotiseutunsa (Vesannon Närhilän kylän) kautta, jolloin kirjan tunnearvo painottuu normaalia enemmän.

Nämä kaksi edellä mainittua kohderyhmää ovat ne tärkeimmät, mutta voisi mainita vielä kolmannen kohderyhmän. Tämä ryhmä koostuu muista Vesannon seudun veteraaneista tai asukkaista, jotka muuten ovat kiinnostuneita historia- tai muistelmajulkaisuista. Vaikka tämä kirja sisältää varsin rajatusti yhden henkilön, suvun ja kylän mikrohistoriaa, tulevat menneet tapahtumat, arvot sekä perinteet vahvasti esille kirjan teksteissä ja kuvissa. Kolmas kohderyhmä tulee mukaan kuvioon vasta siinä vaiheessa, jos kirjan painomäärää aiotaan laajentaa tai kaupallistaa. Nyt alkuvaiheessa tarkoitus on tuoda kirja saataville vain kahdelle ensimmäiselle kohderyhmälle.

3.2 Projektin aloitus

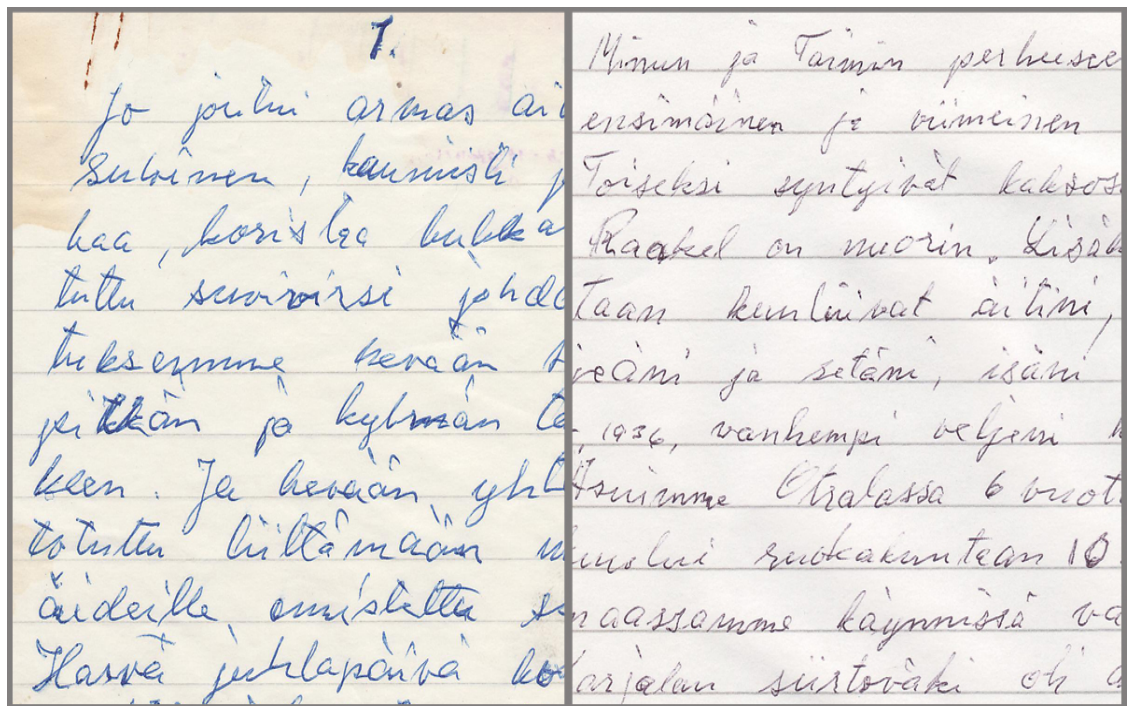
Pappani (äitini isä) Erkki Närhi kuoli 82-vuotiaana joulukuussa 2003. Hän oli jatkosodan veteraani, maanviljelijä, pientilallinen ja perheenisä. Hiljaisena miehenä hän ei paljoa kertonut nuoruutensa muistoista, varsinkaan niistä, jotka koskivat sotaa tai jälleenrakentamisen vuosia. Kuitenkin vanhemmalla iällään hän oli haluttu puhuja erilaisissa yhdistystilaisuuksissa, veteraanien edustajana tai muuten vain. Osittain tästä syystä ja osittain vaimonsa painostuksesta, pappa alkoi kirjoittaa ylös muistelmiaan 1990-luvun loppupuolella ja 2000 luvun alussa. Nämä kirjoitukset olivat säilytyksessä lukuisissa muistilehtiöissä ja irtopapereissa pitkän aikaa.

Vuonna 2002 julkaistiin Vesannon maaseutuseuran 100-vuotishistoriikki: ”Vesannon vainioilta”, johon kerättiin tekstejä paikallisilta. Myös papan kirjoittama tarina oman talon rakentamisesta sodan jälkeen, otettiin osaksi teosta. Vuonna 2006 puolestaan julkaistiin kirja ”Vesantolaiset talvi- ja jatkosodassa 1939–1945”, jossa oli papan kirjoittamia sotakokemuksia ja valokuvia. Muiden mielenkiinto tähän oman suvun muistitietoon herätti perikunnassa halun saattaa kaikki kirjoitetut muistelmat yhteen, varmasti säilyvään ja helposti käsiteltävään muotoon.

Materiaalin määrä ja sen hajanaisuus olivat haasteena alusta asti. Useat kymmenet käsinkirjoitetut ja ajan kuluttamat paperin palaset paksussa mapissa, sekä useat laatikot täynnä irtonaisia mustavalkovalokuvia, eivät juuri tarjonneet helppoa tai nopeaa kirjaprojektia. Olin kuitenkin luvannut jo aikoja sitten itselleni, että tämä työ on tehtävä ennemmin tai myöhemmin. Pelkona oli, että minulla on käsissäni niin sanottu ikuisuusprojekti, johon ei saa mitään oikeaa otetta. Kuitenkin kävi niin, että koulutusalavalintani tarjosi minulle sekä keinot että taidon ottaa kirjaprojekti työstöön.

3.3 Kirjallisten muistelmien käyttö

Koska minulla ei ollut kirjaprojektin aikana enää mahdollisuutta kerryttää lisää muistitietoa itse muistelmateoksen päähenkilöltä, pääpaino oli lähinnä olemassa olevan materiaalin käsittelyssä ja sen viestin ymmärtämisessä. Työ oli tiedon palasten yhdistämistä aikajanelle ja niiden jakamista aihealueittain sekä tietenkin sopivan kuvituksen löytämisestä kuhunkin aihepiiriin. Tässä vaiheessa onni oli se, ettei minun tarvinnut miettiä mitään immateriaalioikeuksiin liittyviä seikkoja, sillä kaikkien tekstien ja kuvien tekijänoikeudet olivat valmiiksi toimeksiantajalla. Sainkin vapaat kädet tekstien ja kuvien editointiin, mutta en lähtenyt tekemään mitään suuria muutoksia vaan halusin pysyä mahdollisimman pitkälle alkuperäisissä sanamuodoissa. Mielestäni vanhahtavat lauserakenteet ja murre sanat vain lisäävät tekstin viehätystä tuoden alkuperäisen kirjoittajan luonnetta aidommin esiin.



KUVIO 1. Käsialanäyte alkuperäisistä teksteistä

Kirjallisten muistelmien käyttö tässä teoksessa vaati paljon keskittymistä ja aikaa. Suurin osa tästä ajasta meni yksinkertaisesti tekstien oikoluvussa ja puhtaaksikirjoittamisessa, sillä alkuperäiset tekstit olivat paikoitellen epäselviä, joko pelkästään käsialan tai paperivaurioiden takia (ks. kuvio 1). Kaikkia tekstejä ei voinut mitenkään ottaa mukaan kirjaan, sillä osasta löytyi pelkkiä luonnosteluversioita ja osa papereista oli täysin kadonnut. Olen kuitenkin tyytyväinen siihen, että toistakymmentä muistelmaa oli mahdollista pintapuolisen editoinnin jälkeen ottaa osaksi kirjaa. Tekstien työstö meni seuraavaa kaavaa noudattaen:

1. Alkuperäisten tekstien saattaminen aiheittain kokonaisuuksiksi, eli irtopapereiden niputtaminen ja vajaiden tekstikokonaisuuksien poisjättö-
2. Aihekokonaisuuksittain paperinippujen kopiointi ja tarvittaessa suurentaminen A4-kokoon, sillä alkuperäiset tekstit eivät olisi kestäneet paljoa käsittelyä.
3. Kopionipuittain tekstien oikoluku ja puhtaaksikirjoittaminen Google Docs:iin.

3.4 Haastattelutyö ja litterointivaihe

Varsinaisesti ainoa dokumentoitu, tässä tapauksessa digitaalisesti äänitetty, muistitiedon keräyshetki oli Juha Karttusen haastattelu kirjan esipuhetta varten. Haastatteluhetki oli osa muuta sukulaisten luona vierailua ja kahvittelua, eli tilanteena mahdollisimman epävirallinen. Äänityslaitteena käytin oman puhelimeni (Samsung Galaxy S) puhemuistio-sovellusta. Tallennuksen äänen laadussa oli kuitenkin hieman toivomisen varaa. Näin jälkikäteen voisi todeta ulkoisen mikrofoniin käytön olevan suositeltavaa, varsinkin jos tarkoitus on säilyttää haastattelut tulevaa käyttöä varten tai jos litterointityön tekee joku muu kuin haastattelija.

Kokeilin aluksi edetä valmiin kysymyspohjan avulla, mutta se teki haastattelusta jäykän. Siinä tilanteessa yhdyn Kousan (2010, 10) mielipiteeseen siitä, että epäkronologisuus on haastattelussa suotavaa, sillä se mahdollistaa tuottoisamman ulosannin. Materiaalia kertyi lopulta nauhalle puolisen tuntia, mikä oli enemmän kuin tarpeeksi kirjan esipuheeseen. Etenkin litterointivaiheessa huomasi haastatteluotteen muutoksen: tarinaa alkoi tulla kunnolla vasta kun tajusin jättää välilyksymykset pois ja annoin haastateltavan kertoa vapaasti tarinaansa. Litteroinnin jälkeen editoin vielä tekstin sujuvammin luettavaan muotoon, sillä lauserakenteet olivat haastattelussa tyypilliseen tapaan hyvin puhekielisiä.

Haastattelutyö oli lähes jatkuva epävirallinen osa kirjaprojektia. Tällä tarkoitan sitä, että tekstien oikoluku- ja puhtaaksikirjoitusvaiheessa saatoinkin vain kysyä toimeksiantajan edustajilta esimerkiksi sitä, mitä jokin murrenana tarkoittaa tai mihin asiayhteyteen jokin teksti kuuluu. Samalla tuli aitoa muistitiedon keruuta, kun toinen henkilö peilasi suvun historiaa oman näkökulmansa kautta. Ilman tätä tärkeää, mutta näkymätöntä haastattelutyötä olisivat kirjaan päätyneet tekstit jääneet mahdollisesti paljon pintapuolisemmiksi.

4 TAITTO JA PAINOTYÖN SUUNNITTELU

Kirjanprojektin toinen vaihe oli tekstien taittaminen ja painoprosessin suunnittelu. Tähän vaiheeseen kiinteänä osana liittyi tietenkin kirjan kuvittaminen, eli sopivien kuvien valinta, käsittely ja lisääminen sujuvaksi osaksi tekstiä taittovaiheessa. Kuvat ja kuvattava rekvisiitta löytyivät toimeksiantajan omasta arkistosta. Seuraavissa luvuissa käsittelen myös kirjan viimeistä vaihetta, eli saattamista painoon.

4.1 Kuvituksen valinta ja työstö

Pesonen (2007) esittää julkaisun tekijälle useita tapoja hankkia kuvamateriaalia työtään varten. Suora digikuvaus sekä kuvan lukeminen digitaaliseen muotoon skannerilla ovat näistä tyypillisimpiä. Molemmissa suositellaan käytettäväksi parasta mahdollista kuvan laatua ja kuvakokoa, varsinkin kun suunnitelmaan painoon tarkoitettua julkaisua (Pesonen 2007, 84-85.) Kirjaa varten pyrin etsimään kutakin aihealuetta koskevia tai niitä ilmentäviä kuvia. Tämä valikoitu valokuvamateriaali digitalisoitiin skannaamalla kuvat mahdollisimman suurella resoluutiolla, jotta ne säilyisivät mahdollisimman tarkkoina ja painokelpoisina kuvankäsittelynkin jälkeen. Myös Pesonen (2007, 86) painottaa tämän skannausvaiheen tärkeyttä kuvankäsittelyn kannalta.

Vanhat mustavalkovalokuvat ovat usein todella pieniä ja epäselviä, joten niitä oli oletusarvoisestikin käsiteltävä jonkin verran ennen taittoa, sillä painotuotteissa kuvaresoluution tulee olla 300 pikseliä tuumalla (PPI). Valitsin kuvankäsittelyohjelmaksi Adobe Photoshop Creative Suite 5:n. Itse kuvankäsittelyprosessi oli nopea ja helppo, sillä Adobe ohjelmat olivat minulle ennestään tuttuja opintojen kautta. Korjasin kuvien kontrastia, säädin sävyjä sekä tapauskohtaisesti terävöitin kuvia tai poistin niistä kuvavirheitä (ks. kuvio 2).



KUVIO 2. Esimerkki pikkutarkasta kuvavirheiden korjauksesta, ennen ja jälkeen

Digikuvausta pääsin käyttämään osana kuvitusta, sillä halusin saada muutamista esineistä kuvia kirjaan. Niitä olivat sotadokumentit, kuten sotilaspassi sekä muistomitalit. Kuvasin halutut esineet valkoista taustaa vasten mahdollisimman korkealla resoluutiolla ja suoritin lopullisen kuvamuokkauksen (rajaukset yms.) PhotoShopilla. Tein tietoisin valinnan siitä, että kaikki tekstin kanssa taittoon tulevat kuvat olisivat lopullisessa muodossaan mustavalkoisia ja ainoastaan kannessa käytettäisiin värejä. Tämä on myös painokustannuskysymys.

Kaikki kuvat lisättiin taittovaiheessa tekstin joukkoon. Loiri ja Juholin (2006, 52) pitävät kuvallista viestintää kuvan ja tekstin synteessä, jossa tilanne ja aihe määrittelevät, kumpi on voimakkaampi. Itse päädyin tässä kirjassa käyttämään kuvia kahdella tapaa: joko suurina, yhden sivun kokoisina tehosteina tai sitten noin neljännesosa sivusta täyttävänä, tekstiä tukevinä elementteinä. Jokaiseen kuvaan liitin myös kuvatekstin. Pidin mielessä Loirin ja Juholinin (2006) ohjeen siitä, että kuvakerronnan tulee olla yhtä loogista kuin itse tekstikerronnankin. Asettelussa tulee huomioida niin kuvan painoarvo tekstiin nähden kuin siinä ilmentyvä liikesuunta, sillä kuva useimmiten sivun kiintopiste. (Loiri & Juholin 2006, 76.)

4.2 Kirjan taitto

Taitto-ohjelmaksi valikoitui niin ikään koulun kautta jo entuudestaan tuttu Adobe InDesign, josta käytin minulle entuudestaan tuntematonta uutta versiota Creative Suite 5. Osittain tästä syystä taiton aikataulu venyi alkuperäisestä suunnitelmasta, mutta toisaalta se mahdollisti taiton ulkoasun tarkemman viilauksen. Toimeksiantajalle oli kuitenkin tärkeintä hyvä lopputulos.

Tutkin paljon nettikeskusteluja sekä kirjapainojen kotisivuja saadakseni vinkkejä siihen missä koossa ja muodossa aineisto olisi mahdollista saada vaivattomimmin painoon. Lopullisen tiedoston pitää olla pdf-muodossa ja kirjan kooksi tuli A5. Kuten Pesonen (2007) korostaa, tulee taitossa tehdä valintoja olennaisen ja epäolennaisen välillä. Taitto on kuin palapeli, jossa kootaan yhteen teksti ja visuaaliset elementit kokonaisuudeksi, joka selkeyttää, innostaa ja motivoi sen lukijaa. (Pesonen 2007, 9.)

Halusin korostaa selkeää yleisilmettä ja sain paljon vinkkejä taittoon tutkimalla muita muistelmakirjoja. Samalla selkeni käsitys siitä millä tapaa kuvia voisi käyttää luontevana osana kerrontaa ja minkälaisia virheitä tulisi välttää. Suurimmat virheet olisi mahdollista tehdä typografian suhteen. Loiri ja Juholin (2006, 33) kiteyttävät, että typografia tulee suunnitella vastaanottajan mukaan, julkaisun tyyliä noudattaen. Halusin tästä syystä valita tarpeeksi selkeät ja klassiset kirjaintyypit. Kirjan lopulliseen versioon tuli kaksi pääfonttia: Adobe Garamond Pro ja Rockwell, josta ensimmäistä käytin pelkästään koolla 11 leipätekstissä ja jälkimmäistä otsikoissa kokovälillä 12-18. Mielestäni valintani olivat osuvia, sillä myös Loiri ja Juholin (2006) suosittelevat leipätekstiosuuksien fontiksi antiikvaa, eli päätteellistä keskivahvaa kirjainta. Egyptiennet, eli tasa- ja pääteviivaiset fontit, kuten juuri Rockwell, ovat tyyliltään historiallisia ja niitä rohkaistaan käyttämään otsikoinnissa. (Loiri & Juholin 2006, 35.)

4.3 Painatusvaihe ja kustannuskysymykset

Pesonen (2007, 358) muistuttaa julkaisuprojektin saattamisesta sujuvasti loppuun saakka, esimerkiksi tarkistamalla tiedostojen oikean formaatin, viimeistelemällä ja oikolukemalla tekstin sekä selkeyttämällä tarjouspyyntöä varten sen, mitä julkaisuun haluaa. Kirjaprojekti onkin nyt siinä vaiheessa, että siitä voisi esittää tarjouspyyntöjä eri kirjapainoille. Kyseessä on 64-sivuinen, A5-kokoa oleva pehmeäkantinen muistelmajulkaisu, josta vain kansi tulee väripainatuksena. Painomääräksi on näin alkuun kaavailtu noin 20 - 30 kappaletta.

Koska kirja on sivumäärältään suhteellisen pieni eikä sen kohderyhmäksi ole ainkaan heti alkuvaiheessa kaavailtu mitään suurempaa yleisöä, ei sitä varten välttämättä tarvita kansainvälistä ISBN-tunnusta. Kustannusten tulisi myös olla mahdollisimman pienet. Säästöä syntyy ainakin siitä, ettei julkaisua ole tarkoitus varsinaisesti markkinoida mitenkään. Ainoastaan puskaradio, eli suvun sisäinen tiedotus on hoidettu ja sitä kautta kirja on herättänyt jo paljon mielenkiintoa. Voisi jopa sanoa kirjan saaneen ennakkotilauksia.

Kirjalle ei ole vielä valittu painopaikkaa, mutta suurta kiinnostusta painatusvaihtoehtona perinteisten painotalojen rinnalla on herättänyt BoD:n (Books on Demand) nettisivusto. BoD tarjoaisi hyvät puitteet nimenomaan tällaisen pienimuotoisen julkaisun saattamiseen painovalmiiksi. Tällä hetkellä painatusasia on vielä toimeksiantajalla mietinnässä, lähinnä kustannuskysymyksen takia, joten täysin valmis painettu kirja ei valitettavasti kerkeä tämän opinnäytetyön kanssa yhtä aikaa valmiiksi. Olen kuitenkin työstänyt kirjan siihen kokoon ja formaattiin, että sen voi toimittaa suoraan painopaikkaan, kun tilaisuus siihen tulee. Kuvat ovat painoa varten oikealla resoluutiolla ja muun muassa kannen suunnittelussa on huomioitu leikkuuvarat. Myös itse tekstisäältä on oikoluettu sekä todettu asemoinniltaan toimivaksi ja selkeäksi muutaman testitulostuksen avulla.

5 POHDINTA

Erkki Närhin muistelmateoksen kokoaminen toteutui suunnitellun aikataulun ja toimeksiantajan toiveiden mukaisesti. Kirjaprojektin päätavoite, eli suvun mikrohistorian ja paikallishistorian tallentaminen, onnistui myös halutulla tavalla vaikka painovalmiiksi kirjaa ei vielä olekaan saatu. Uskon myös teoksesta hyötyvän muut aiemmin mainitut kohderyhmät. Muistelmien tallentaminen kirjaksi takaa varmemmin niiden säilyvyyden tuleville sukupolville, kuin erillisten tekstien ja kuvien muodossa.

5.1 Säilymisen tärkeys

Muistojen ja suvun perinteiden säilyminen sukupolvilta toisille on tärkeää. Itse olen aina kokenut sen tärkeäksi, että tiedän mistä olen kotoisin, missä juureni ovat. Pelko on siinä, etteivät tulevat sukupolvet välttämättä lähtökohtaisesti ole yhtä kiinnostuneita historiastaan. Historia on mielestäni siis saatava henkilökohtaisemmaksi ja läheisemmäksi. Muistitieto on valitettavasti rikkaus, joka ilman tallennusta häviää muistajiensa mukana. Sen tallentamisessa auttaa nykyisin tekniikka.

Samoilla linjoilla on myös oman sukunsa mikrohistoriaa tutkinut ja siitä kaksi kirjaa kirjoittanut Eskelinen (2011), joka tuo esiin senkin seikan ettei entisajan elämänmuodoista välttämättä säily oikea mielikuva, jos siitä ei itse siirrä tietoa seuraaville polville. ”Olisi vaikea keksiä mitään muuta yhteistä viritystä, kokoontumista tai ponnistusta, joka pystyisi yhtä hyvin nostamaan pitkin Suomea hajaantuneen suvun yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, kuin tällainen kirjaprojekti.” (Eskelinen 2011). Voidaan siis todeta, että se on jokaisen suvun ylpeys ja velvollisuus säilyttää muistoja. Kirjaformaattia pidetään yleisesti parhaimpana vaihtoehtona, sillä nykyisten sähköisten tallennusformaattien säilymistä tulevaisuudessa ei voi kukaan ennustaa.

5.2 Kirjaprojektin haasteet

Uskoin alusta asti tähän kirjaprojektiin ja minulla oli korkea motivaatio, joka kantoi läpi vaikeidenkin vaiheiden. Aiheen henkilökohtaisuus oli varmasti suurin innoittaja, ilman sitä olisin varmasti luovuttanut jo ajat sitten. Toki samanlaisten ongelmien kanssa painivat muutkin omakustannekirjoja tehneet. Kun vastaavia, henkilökohtaiseksi koettuja suvun julkaisuja ovat tekemässä useammat ihmiset, ongelmia tulee lisää. Yhdelle henkilölle tällaisen reilun 50 sivun kirjan tekeminen oli massiivinen pala, ja jos minulla ei olisi koulutusalani kautta tullutta tietotaitoa ja varmuutta, en olisi ikinä pystynyt tähän. Apujoukkoja mikrohistoriallisten julkaisujen teossa haalitaan yleensä materiaalin keräyksessä ja varsinaisessa taittovaiheessa. Muun muassa Unto Eskelinen (2011) kuvailee vastaavaa prosessia näin:

Isäni talvisodasta kertovan kirjan kohdalla paneuduin jonkin verran sotahistoriaan, jota sitten sijoitin ikään kuin tiekartaksi rivisotilaan kertomukselle. Koivurantakirjassa käytin historian tutkimusta vain tilan aiempien vaiheiden selvittämisessä. -- Kuvista pääosa oli vanhempieni albumeista, joista sisareni poika Hannu Klemetti oli jo aiemmin tehnyt nettiarkiston. Lisää kuvia kyseltiin ja saatiin muistelijoilta itseltään. Kirjaa varten en erikseen tehnyt haastatteluja, mutta joitakin aiempien haastattelujen anteja kirjaan tuli. -- Taitto meni minun kannaltani helposti. Sisareni pojalla Hannu Klemetillä on oma viestintätoimisto, joka huolehti taitosta. Minä olin vain mukana määrittämässä kirjojen formaattia, yleisilmettä, kuvitusta, paperilaatua ja vastaavia. (Eskelinen 2011)

Tästä kaikesta voidaan päätellä, että kiitos monipuolisen viestinnän koulutuksen, pystyin yksin hoitamaan useamman henkilön työtehtävät. Tässä asiassa on Eskelinen (2011) samoilla linjoilla ja hän toteaaakin kirjaprosessinsa selkiytyneen kunnolla vasta kun hänelle annettiin ”diktaattorivaltuudet” muun muassa tekstien editointiin, sillä jos kirjoittajia on paljon, syntyy useita vahvoja mielipiteitä siitä, mikä kuva on paras ja mikä teksti tärkein.

5.3 Yhteenveto

Kun ajatellaan suvun muistojen säilyttämistä digitaalisin keinoin, on taustalla usein ajatus saada suvun nuorimmat (ja tulevat) polvet kiinnostumaan historiastaan. Tämä on hyvä lähtökohta ja erittäin toimiva tapa kerätä materiaalia sukuhistoriikka varten. Internet tarjoaa palveluita muun muassa sukututkimuksen tekoon, kuvamuistojen tallennukseen ja muistelmien kirjoitukseen julkisesti. Uusmedian parissa kasvaneille ja sitä opiskelleille vain taivas on rajana, kun mukaan otetaan animaatio tai ääni- ja videotallenteet. Digitaalinen tallentaminen mahdollistaakin suuremman tekijäporukan mukana olon ja poistaa välimatkaongelmat.

Kuitenkin on syytä korostaa, että suvun historian on tarkoitus olla kaikille ymmärrettävissä ja käsiteltävissä oleva kokonaisuus. Kirja on siinä mielessä universaalein. Se on kaikille samanlainen, eikä sen ymmärtäminen vaadi kuin lukutaitoa. Suvun nuorimmillekin se antaa kuvien kautta jo tunnetason kontaktin, sillä ymmärrystä historiaan heillä tuskin on ennen lukutaitoikää. Olemme kaikki myös todistaneet jo useamman sähköisen tallenneformaatin nousun ja tuhon, mutta kirja on säilyttänyt paikkansa varmana tallenteena. Tämän päivän multimediatallenne voi hyvin olla huomisen roska. Tässä mielessä yhdyn Eskelisen (2011) mielipiteeseen siitä, että kirja on kuitenkin kirja. Mielestäni vielä suurempi ongelma syntyy kuitenkin, jos suvulle tehdyn historiatallenteen käyttäminen vaatii tietyn tietotekniikan omistamista ja osaamista. Silloin se alkaa karsia jo omaa kohderyhmäänsä.

Mikäli tarkoitus on tehdä muistelman- tai historiateos kohderyhmäänsä yhdistäväksi tekijäksi, oli kyseessä sitten suku tai joku muu yhteisö, tulee tekijän todella pohtia digitaalisten tallenteiden käyttöä projektissa. Missä vaiheessa ja millä volyymin se palvelee projektia lopullinen tallennusformaatti huomioiden? Täysin ilman digitaalista muistojen tallennusta tai keräämistä tuskin enää pärjätään.

LÄHTEET

Eskelinen, U. 2011. Muistelmateosten tekemisestä. Sähköpostiviesti 17.4.2011. Vastanottaja S. Närä. Kahden sukunsa mikrohistoriaa käsittelevän kirjan tekijän näkemyksiä muistelmateosprosessista.

Kinnunen, M. 1997. Historian hiljaisten vallankumous Mikrohistoria etsii elonmerkkejä menneisyyden unohdetuista kerrostumista. Helsingin Sanomat 25.5.1997. Viitattu 12.4.2011.

<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/HistorianhiljaistenvallankumousMikrohistoria+etsii+elonmerkkej%C3%A4+menneisyyden+unohdetuistakerrostumista/970525085>.

Kousa, K. 2010. Perinne talteen: Lauritsalan kauppalan poikien historiikki- ja muistelmateoksen kokoaminen. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Viitattu 15.4.2011. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010052810871>.

Loiri, P. & Juholin, E. 2006. Huom! Visuaalisen viestinnän käsikirja. 2. p. Helsinki: Inforviestintä.

MOT. 2010. MOT Gummerus Uusi suomen kielen sanakirja 1.0 © Gummerus Kustannus Oy. Viitattu 12.4.2011.

<http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jamk.fi:2048/mot/jyvasamk/netmot.exe>.

Pellikka, I. 1998. Historia: Hyötyä ja huvia mikrohistoriasta. Savonlinnan normaalikoulu, Joensuun yliopisto. Viitattu 14.4.2011.

http://snor.joensuu.fi/old_hyperops/mikrojar.htm.

Pesonen, E. 2007. Julkaisijan käsikirja. Porvoo: WSOYpro/Docendo-tuotteet

Putnam, L. 2006. To Study the Fragments/Whole: Microhistory and the Atlantic World. Journal of Social History Vol. 39, Issue 3, 615-630. Viitattu 14.4.2011.

[Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, EBSCO.

Savia, S. & Willman, T. 2005. Suvun muistot talteen: Suvun muistitiedon tutkimus-
opas. Helsinki: Sukuseurojen Keskusliitto ry.

Ukkonen, T. 2002. Mietteitä muistitietohistorian eettisistä ja lähdekriittisistä ongel-
mista. Elore 2/2002. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. Viitattu 16.4.2011.
http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_02/ukk202.html



HILJAISEN MIEHEN ÄÄNI, ERKKI NÄRHIN MUISTELMAT

Sanna Närä

HILJAISEN MIEHEN ÄÄNI,

ERKKI NÄRH-N MUISTELMAT

Sanna Närä

*”Nyt, veikot, eestä Suomen,
maan yksimielisen,
hurraa, sen raikuu huomen,
nous aamu vapauden!
Päin, urhot, päiviin uusiin,
töin, toimin, hengin, hurmehin,
ain’ eespäin vaivaan, kunniaan
vuoks armaan synnyinmaan.”*

-Eino Leino, Suomalainen veljeslaulu

LUKIJALLE

Tähän kirjaan on kerätty Erkki Eemeli Närh[n kirjoittamia muistelmia sota-vuosista ja jälleenrakentamisen ajasta, eli hänen omasta nuoruudestaan. Mukana on myös puheita eri tila[suuksista, joissa hän edusti sekä veteraanina että seuratoiminta aktiivina. Valokuvat ovat peräisin omista perhealbumeista ja ne on valittu mukaan välittämään tunnelmaa näistä menneistä ajoista. Materiaalin kokoamisesta, sen läpikäynnistä, taitosta ja visuaalisesta ilmeestä on vastuussa allekirjoittanut.

Lukijan kannalta on kuitenkin tärkeää saada hieman taustatietoa tämän kirjan kertojasta. Kuka oli Erkki Närhi? Minulle hän oli isoisa (äitini isä), josta meillä käytettiin nimitystä pappa. Samaan tapaan häntä papaksi kutsuivat muutkin lapsenlapset, joita on yhteensä viisi serkusta. Tätä teosta varten muistoja ja ajatuksia papasta halusi kertoa Juha Karttunen. Hän on Erkki Närh[n nuorimman tyttären, Raakelin, poika. Omat muistoni ovat hyvin pitkälti saman suuntaisia joten uskon, että näistä mietteistä välittyy se oikein kuva papasta

”Sen muistan parhaiten että pappa luki meille kaikille serkuille, aina, paljon ja oli kärsivällisin. Hänen kärsivällisyytensä oli lasten kanssa ihan omaa luokkaansa ja hän otti aina mukaan kaikkeen puuhasteluun. Yksittäisistä tapauksista ainakin jokavuotinen kuusenhakureissu oli ainakin sellainen mieleenjäävä kokemus. Paljon muitakin muistoja liittyy joulunviettoon. Tietenkin pappahan se joulupukki oli ja pihasaunan pukutilassa sijaitsi pöytä, jonka laatikossa olivat joulupukin parta ja tavarat. Saunaltaahan se joulupukki aina tulikin ja pappa oli se joka viimeisenä kävi joulusaunassa ja aina jotenkin kummasti myöhästyi joulupukin vierailusta.

Varsinkin nuorempana, kun itse oli kovin puhelias, niin koitti pappaa aina jututtaa ja silloin hän joutui vastailemaan, vaikka muuten hiljainen mies olikin. Parisuhdedynamiikka oli mummolassa mielenkiintoinen. Mummon suu kävi kokoajan ja papan tuskin koskaan. Jos joku asia alkoi harmittamaan, niin pappa meni hakkaamaan halkoja navetan taakse.

Pappa tykkäsi tehdä vuolutöitä, kaikkia kauhoja ja muita. Näihin puukäsitöihin osallistuvin siten, että pyöritin tahkoa, jolla teroitettiin kaikki puukot, veitset ja kirveet. Se oli raskas pyöritettävä pienelle pojalle, mutta aina olin kaverina mukana, kun siihen kaksi tarvittiin. Tahkolla teroittaminen oli sellainen työ, johon tarvittiin taitoa. Itse olen koittanut myöhemmin tahkoa käyttää, mutta yleensä vaikutus on päinvastainen ja kirves vain tylsynyt. Pappa osasi tehdä senkin homman ihan vastomaisesti oikein.

Rakennuspuuhissa pappa oli myös "haluttua tavaraa". Hän teki oman talonsa alusta asti, raivasi pellot kivistä ja oli mukana rakentamassa kylän muitakin taloja. Meistä muista, kaupunkilaisista, saattoi Kotipelto välillä tuntua vähän turvattomalta, varsinkin talvella kun pimeys oli valtava, mutta papalle se oli varmasti turvallisin paikka maailmassa, itse rakennettu koti.

Olin eräs kesä parikymppisenä papan kanssa tekemässä mottihalkoja, niitä metrisiä mitä uunissa käytetään, ja pappa oli jo aika vanha silloin. Tein tuolloin ensimmäisen mottini, pappahan oli tehnyt niitä varmaan tuhansia, ja se oli tosi kova homma tehdä edes yksi sellainen. Olin nuoruuden voimantunnossa ja mielestäni hyväkuntoinen, mutta en millään pysynyt papan tahdissa, enkä jaksanut tehdä mottia samalla lailla. Pappa löi kirveellä joka kerta halkoa oikeaan kohtaan, hyvin eleetön isku joka toimi aina. Itse käytti liikaa voimaa. Siinä näki sen kymmenien vuosien kokemuksen. Se oli uskomatonta.*

Papalla oli klassiset pientilalliset arvot: urheilullisuus ja isänmaallisuus. Tästä kertoo jo itsessään se fakta, että Kotipellostä löytyy satoja hopealusikoita, jotka on voitettu Pohjois-Savon suojeluskuntapiirissä hiihdosta. Siitä, jos mistä, välittyy kuva minkälaisesta ihmisestä on kyse. Hän oli sellainen mies, joka eli liikunnasta. Kahdeksankymppisenäkin hiihti varmasti tuhat kilometriä talvessa. Pappa ei koskaan vaikuttanut siltä, että hän olisi ollut väsynyt, vaan aina oli halu tehdä ja liikkua. Ei hän olisi voinut elää loppuvuosiensa missään pyörätuolissa tai laitoksessa.

Yksittäisistä asioista, jotka heijastavat papan luonnetta ja kertovat minkälaisesta henkilöstä on kyse, tulee mieleen eräs tapaus reilun 15 vuoden takaa. Yhtenä kesäpäivänä olimme menossa autolla kaupalle ja lehdissä oli ollut siihen aikaan paljon juttua siitä, miten venäläiset olivat siirtäneet varuskuntiaan lähemmäksi Suomen rajaa. Siitä oltiin yleisesti huolissaan ja poliitikot ottivat asiaan paljon kantaa. Tästä asiasta oltiin keskusteltu Kotipellossa ennen lähtöä, mutta pappa ei ollut siihen mitään kommentoinut ja lähes koko automatka oli mennyt hiljaisuudessa. Juuri ennen kaupan pihaa pappa rikkoi hiljaisuuden sanoen: "Muista, että kävi miten kävi niin tätä maata ei sitten sovinnolla anneta." Siihen ajattelin vain että niinpä, yksittäisillä, harkituilla lauseilla, pappa sanoi paljon.

Tyypillisesti sen sukupolven miehenä, joka oli sodat kokenut, pappa ei pitänyt aseista eikä metsästännyt niinkuin moni pientilallinen tekee. Itsekin nuorena poikana oli tietenkin kiinnostunut ampumisesta ja käytiin mummolan navetan takana ampumassa ilmapistoolilla ja -kiväärillä. Pappa ei siihen koskaan osallistunut. Hän ei oikeastaan noteerannut sitä touhua lainkaan, mummohan oli se joka aseita pelkäsi.

** motti = 1m pituiset halot pinottuina 1m levyiseen ja 1m korkuiseen kehikkoon*

Itse kun olin armeijassa ja ollut komppanian parhaita ampujia, niin siitä palkinnoksi pääsivät koko prikaatin parhaat, noin kymmenen henkeä, ampumaan sodanaikaisella Suomi-konepistoolilla. Miehet on aina poikia ja se puuha oli silloin kovin miellyttävää ja kivaa. Kerroin siitä sitten puhelimesta myös papalle. Tästä seurasi pitkä hiljaisuus ja sitten pappa siihen hieman synkeällä äänellä kommentoi: "sitähän siellä aika monta vuotta mukana kannettiin". Siihen se puhelinkeskustelu päättyikin. Harvoin hän sodasta puhui ja ei koskaan positiivisessa sävyssä.

Pappa oli sellainen "old school"-tyyppi. Niitä hiljaisia sodan käyneitä miehiä, jotka suurimmalta osalta jälleenrakensi Suomen ja kävi ne sodatkin siinä välissä. Sellaista sukupolvea, jota ei ehkä nykyään enää sillalailla kasva. Niitä jotka rakensivat oman talon ja tekivät kaiken alusta asti itse. Sellainen kärsivällisyys ja hiljainen voima, ne ovat asioista mitkä hänestä välittyivät."

Näissä Juhan muistoissa kiteytyy papan mielenlaatu, itse en olisi voinut asiaa paremmin ilmaista, vaikka toki sanottavaa olisi ollut vaikka toisen kirjan verran. Tämä kertoo siitä, miten pappa oli meille kaikille hyvin rakas. Tästä syystä oli tärkeää kerätä nämä muistot hänestä yksiin kansiin. Toivon, että tämä kirja antaa hänet tunteneille ihmisille saman lämmön tunteen, mikä minulla on ollut tätä koostaessa ja taittaessa.

Tässä kirjassa on kyse suvun muistitiedon tallentamisesta, eräänlaisesta makrohistoriasta. Kuitenkaan minulla ei ole missään vaiheessa ollut tarkoitus kerätä kovin tarkkaa ja faktoihin perustuvaa henkilö- tai paikallishistoriaa, vaan välittää yhden hiljaisen miehen äänellä ne tarinat mitkä hän on itse kokenut. Kaikki kieliasuststa ja sanakäänteistä lähtien on säilytetty.

Miellyttäviä lukuhetkiä!

Jyväskylässä huhtikuussa 2011

Sanna Närä

SISÄLLYS

1 SOTA-AIKA

Muistikuvia Vesannolta	7
Erkki Närhin Sotilastie Jatkosodassa 1941-1944	10
Tunnelmia Sotatien Varrelta	14

2 JÄLLEENRAKENTAMISEN AIKA

Kaksosten Syntymä	21
Raakelin syntymä	25
Kertomus Kotipellosta	27

3 LÄHEISET MUISTOISSA

Mistä Kiitän, Mistä Iloitsen - Ajatuksia Taimille	31
Veljen Muistolle	35

4 VETERAANIN VIESTIT

Kutsuntatilaisuuden Puhe	38
Marssimaaottelu	40
Veteraanien Arvostuksesta	43

5 KOTISEUTURAKKAUTTA

Närhilän Kylä	44
Nuorisoseuran Historiikki	46

6 AJATUKSIA PERINTEISTÄ

Laskiainen	49
Äitienpäivä	51

7 MIELEN VIREYS, RUUMIIN KUNTO

Sanomaa Eläkeläisille	55
-----------------------	----



1

SOTA-AIKA

Muistikuvia Vesannolta

Kesä 1939 oli harvinaisen kaunis ja lämmin, oli kuin luonto olisi näyttänyt kaikki parhaat puolensa viimeisenä rauhan kesänä. Kuinka hyvät olosuhteet meillä täällä Vesannollakin olisi ollut jatkaa rauhantöitä ja elinehtojemme parantamista, maaseutupitäjässä kun paljolti eletään luonnon ehdoilla. Silloin kuitenkin suotuista kehitys pysähtyi ihmisten toimesta. Pitkin kesää oli täälläkin huolestuneena seurattu poliittisen tilanteen kehitystä Euroopassa, joka sitten johti lopulta Saksan aloittamaan sotaan, aluksi naapurivaltioiden miehitykseen, mutta levisi myöhemmin lähes koko maailmaa käsittäväksi. Siihen mekin jouduimme mukaan vastoin tahtoamme keskeltä arkisia askareitamme.

Kesästä muistan linnoitustyöt Karjalan kannaksella. Muutamia tuntemiani nuoria miehiä osallistui niihin ja he kertoivat isänmaallisesta innostuksesta, jonka vallassa siellä töitä paikkittiin. Tämä isänmaallisuus joutui myöhemmin monesti kovalle koetukselle, mutta suuressa osassa Suomen kansaa se kesti ja auttoi selviämään kovista koettelemuksista. Loppukesästä kutsuttiinkin reserviläiset ylimääräisiin kertausharjoituksiin. Se oli jo vähän esimakua siitä, mitä olisi tulossa.

Syystyöt jouduttiin tekemään vajaalla työvoimalla, sillä melkein joka talosta oli mies, tai useampikin, saanut kutsun rajojamme turvaamaan. Työt tulivat kuitenkin tehdyiksi, naapuriapua käytettiin ja saatiin, jos ei muuten pärjätty. Huolestuneina seurattiin tilanteen kehitystä maailmalla. Pelkäsimme pahinta, kun Suomesta kutsuttiin neuvottelijat Moskovaan, neuvottelemaan Leningradin turvallisuudesta. Emme silti uskoneet sotaan joutuvamme, sillä mielestämme Suomen taholta ei ketään uhattu.

Jokapäiväiset askareet jatkuivat kylällämme tavalliseen tapaan, maatilalla riitti töitä jokaiselle vuodenajalle. Marraskuun viimeisenä päivänä olin metsässä polttopuita hakkaamassa. Työmaani oli maantien varressa. Siitä ajoi polkupyörällä ohitse naapurin isäntä, joka pysähtyi kohdalleni sanoen: ”Nyt on sota alkanut. Neuvostoliiton armeija on hyökännyt Suomen rajojen yli. Taistelut ovat käynnissä koko rajan pituudella.” Se tuntui aivan tyrmistytävältä. Kuinka tässä nyt käy. Miten vähälukuiset rajojemme puolustajat pystyvät vastustamaan suurvallan armeijaa.

Alikersantti Erkki Närhi



Peltotöitä Otralassa

Läksin kiireesti kotiin. Siellä oltiin yhtä tyrmistyneitä ja vakavia. Radiota kuunneltiin ja uutisia odotettiin. Veljeni oli parhaillaan asevelvollisena Uudenmaan Rakuunarykmentissä ratsuväessä. Arvelimme, että vakinaisen armeijan yksiköt olisivat ensimmäisinä tulella. Niin kuin olivatkin, kuten myöhemmin kuulimme. Uutisia alkoi tulla taisteluista. Joukkomme rajoilla pystyivät vastustamaan ylivoimaisen vihollisen rynnistystä ihmeellisen hyvin, saavuttaen jopa torjuntavoittoja.

Minä olin täyttänyt juuri 18 vuotta, joten en joutunut taisteluihin. Suojeluskuntalaisena olin erilaisissa vartiotehtävissä kotirintamalla: muun muassa joulukuussa Kallan silloilla Kuopion ja Siilinjärven välillä desanttivaaran takia. Yöllä pysäytettiin kaikki autot ja paperit tarkistettiin. Desantteja ei tavattu. Kuitenkin sota alkoi näyttää armottomat, surulliset kasvonsa. Ensimmäiset kaatuneet tulivat Vesannolle ja sankarihautajaiset järjestettiin. Niitä riitti sitten sodan loppuun asti. Kuulimme, että vesantolaisten korsuun tuli täysosuma ja siinä meni monta miestä yhdessä humauksessa. Haudattiin melkein tyhjiä arkkuja. Me suojeluslaiset täällä kotirintamalla osallistuimme sankarihautajaisiin kunnia-vartiossa. Jouduimme saattamaan monta ystävää, sukulaista ja kasvukumppania haudan lepoon. Ne olivat mieleen jääviä tilaisuuksia.

Ensimmäiset haavoittuneet tulivat toipumislomille kylällemme joulukuun loppupuolella. Heidän kertomuksiaan sodasta ja taisteluista kuunneltiin henkeä pidätellen, sillä olihan se varmasti oikeata tietoa sodasta niiden miesten silmin

katsottuna, jotka etulinjassa ottivat vastaan vihollisen iskut. Lomalaisia kutsuttiin vieraisille, kohdeltiin kunnioittavasti ja pidettiin sankareina. Me pojat varsinkin kuulostimme tarkoin kaikki kuvaukset taisteluista, joihin vesantolaiset osallistuivat Laatokan koillispuolella. Niistä kuvauksista vain useimmiten jäi pois se kaikkein pahin, mitä mies joutui tuolla talvisessa metsässä pakkasen kourissa kestäämään. Se tuska, kauhu, kuolemanpelko, jota jokainen varmasti koki taistelutilanteessa, jätettiin sinne taka-alalle ja paremmin myönteisiä kokemuksia kerrottiin. Me sen ajan pojat jouduimme kokemaan myös sen pahimman sitten jatkosodan aikana, johon minunkin ikäluokkani joutui mukaan syksyllä 1941.

Sodan arkeen alettiin tottua. Normaalit työt tehtiin vähemmällä työvoimalla niin hyvin kuin osattiin ja voitiin. Erikoisesti kotirintaman naiset joutuivat lujille, sillä heidän vastuulleen jäi hyvin monessa talossa sen aikaisten naisten töiden lisäksi myös miesten työt. Lisäksi painoi huoli läheisten kohtaloista rintamalla, pelolla odotettiin huomista päivää: tuleeko kenttäpostia ja minkälaista viestiä. Vai tuleeko mahdollisesti se kaikkein pahin, virallinen tiedotus surunvalittelun kanssa. Kaikesta huolimatta kotirintaman naiset jakoivat taakkansa kantaa yhtä hyvin kuin miehet rintamalla. Kaikkien välttämättömien töiden ohella he keräsivät vaatteita, neuuloivat sukkia ynnä muita villavaatteita lähetettäväksi rintamalle ankan pakkasen kourissa värjötteleville läheisilleen, suomalaisille sotilaille.

Täällä keskisuomalaisessa maaseutupaikajässä ei sodasta juuri kuulo- eikä näköhavaintoja saatu. Joskus kuului kaukainen pommitusten kumu Kuopiosta. Joku lentokonemuodostelma lensi päällitse kuulaana pakkaspäivänä. Muutoin oli kaikki yhtä rauhallista syrjäkylän elämää kuin ennen sodan alkamista. Lisäväriä kylän eloon antoivat Karjalasta evakuoituneet siviilisukkaat, jotka joutuivat lähtemään sodan jaloista pakoon kotiseuduiltaan tänne Sisä-Suomeen. Ensimmäiset pakolaiset saapuivat tänne Närhilän koululle joulukuun alkupuolella. He olivat Suistamolta, Laatokan pohjoispuolelta, naisia, lapsia ja vanhuksia. Koululta heidät sijoitettiin kylän asuntoihin, niin että melkein joka mökissä oli lisäväkeä vakituisten asukkaiden lisäksi. Alkoi yhteiselo ja sopeutuminen, kaksi erilaista murretta kuului rinnakkain, kaksi erilaista kulttuuria alkoivat sopeutua elämään rinnakkain, joskus hyvin, toisinaan vähän heikommin. Näin jatkui elämä talvella 1940 Vesannon Närhilän kylässä, peläten sota, toivoen rauhaa.

Tällaisia muistikuvia on jäänyt silloisen 18-vuotiaan pojan mieleen noilta kovalta kohtalonvuosilta. Varmaan samantapaista on elämä ollut monilla muillakin maaseutupaikkakunnilla. Sodasta ja taisteluista rintamalla on paljon kirjoitettu, tulkoon valotetuksi hieman elämää kotirintamallakin.

Erkki Närhin Sotilastie Jatkosodassa 1941-1944

Viralliset tiedot, jäljennetty sotilaspasista

Sukunimi: Närhi

Syntynyt: 26.6.1921 Rautalampi

Etunimet: Erkki Eemeli

Kotipaikka: Vesanto

Hyväksytty palvelukseen kutsunnassa 18.11.1941 Sisä-Suomen
suojeluskuntapiirissä ja astunut vakinaiseen palvelukseen 1.9.1941 Jalkaväen
koulutuskeskus 14:n 10. komppaniassa. Vannonut sotilasvalan 15.9.1941
Kuulunut suojeluskuntaan kolme ja puoli vuotta.

Palveluksen laatu: Aseellinen

Aliupseerikoulu ajalla 29.9. - 25.10.1941

Kiv. ryhmän johtajana 22 kk

Korpraali 26.2.1942 Alikersantti 25.6.1942

Kunniamerkit: 1. luokan Vapaudenmitali 31.5.1943

Siirrot: Os. 4610:neen 2.1.1942, 3J JR 50:een 6.1.1942

Osanotto taisteluihin: Syvärin alajuoksu, Särkijärvi, Vadrusjärvi, Kimpijärvi-
Kannas, Kärstilänjärvi, Lavola ja Pohjois-Suomessa: Tornio, Alavojakkala,
Maatimo (Näätämo), Ylitornio, Aavasaksa Olostunturi ja Muonio.

Vapautettu 25.11.1944. Kotiuttaminen.

Palvelusaika 3v 2kk 24pv, josta reserviin kuuluvana 1v 2kk 25pv.

Tehtävä sodan aikana: Kiv. ryhmänjohtaja



Tunnelmia Sotatien Varrelta

Jalkaväen koulutuskeskus 14. sijaitsi Oulun-Läänissä, Pyhäjärven kirkonkylän kansakoululla sekä Pyhäsalmen aseman koululla. Koulutusjakso kesti kolme kuukautta ja siinä ajassa meistä 19-vuotiaista pojista piti kouluttaa taistelijoita etulinjajoukkoihin. Jouduin 17. aliupseerikurssille, johon kaikki suojeluskunnissa olleet komennettiin. Tuolta ajalta jäi päällimmäiseksi mieleen se, että liikettä oli kovasti, sillä koulutusaika oli lyhyt ja opittavia asioita paljon. Pinnausta ei paljon esiintynyt, sillä jokainen ymmärsi, että oma henki saataisi olla tulevaisuudessa täällä opittujen taitojen varassa. Nälkäkin taisi toisinaan vaivata, sillä keskenkasvuisia poikiahan me vielä osittain olimme. Kouluttajat olivat enimmäkseen rintamajoukoista komennettuja, osittain haavoittuneita, jotka eivät vielä kyenneet vaatimaan rintamapalvelukseen.

Nopeasti koulutusaika kuluikin ja rintamalle lähtö tapahtui 2.1.1942. Junakuljetuksella saavuimme Salmin pitäjän Uuksun asemalle. Sieltä jatkoimme matkaa, osin marssien, osin kuorma-autoilla vanhan rajan yli Viteleen kylään Aunuksen puolelle. Siellä yövyimme, muistan, että majapaikkamme oli suksitehtaan halli, iso rakennus, olihan siellä vähän lämpimämpää kuin ulkona. Aamulla meidät lastattiin kuorma-autoihin, avonaiset lavat, vähän pressua etupuolella, pakkasta 40 astetta, tuntui aika ankealta. Seuraavana yönä saavuimme Syvärin rannalle, lähelle lepovuorossa olevan komppanian majapaikkaa. Purku piti suorittaa hiljaisuudessa, sillä kolinoihin vastasi naapuri konekiväärisarjoilla. Silloin kuulumme todellisia sodan ääniä ensi kerran.

Jouduimme silloin rintamavastuuseen melkein alokasporukalla. Ainoastaan nuoremmat upseerit joukkueenjohtajina ja pari aliupseeria joukkuetta kohti jäi entisiä miehiä rykmenttiin. Kolmas komppania, johon jouduin, siirtyi etulinjaan parin viikon kuluttua. Sain ryhmäni kanssa majapaikaksi saksalaisten rakentaman korsun, jossa oli maaseinät ja lattia, hirsilaipio jonka päällä maakerros. Kamina oli aika heikko, savua tuli sisään yhtä paljon kuin uloskin meni. Vartiotehtävien lisäksi toivat lisäjännitystä elämäämme partioreissut, joita teimme Syvärin toiselle rannalle Osallistuim partion johtajana melkein kaikkiin komppaniamme lohkolle tehtyihin partioihin, jotka valittiin vapaaehtoisista. Tuntui olo melko turvattomalta, kun lähestyimme Syvärin vastarantaa pimeänä talviyönä. Vaikka olimme tähystyksellä koettaneet vihollisten vartiopesäkkeet paikat määritellä, ei silti voinut olla varma, minkä puskan juurella siellä vartiomies odottaa. Eräällä reissulla tuhosimme vihollispartion joka kulki heidän vahtipaikkojensa väliä. Silloin piti palata takaisin aika liukkaasti, matkaa omalle puolelle oli lähes kilometri aukeaa jäätä. Kerkisimme kuitenkin omalle puolelle ennen kuin tuli avattiin jälkeemme.

Eräällä partioreissulla, jossa en ollut mukana, sattui valitettava tapaus, jossa hyvä ystäväni ja kasvinkumppanini, Jaakko Rossi Vesannon Ahveniskylältä, menetti henkensä. Hän oli mukana monessa vetämässäni partiossa, aina valmis lähtemään. Kyseinen partio lähti tutkimaan keskellä Syväriä olevaa saarta, joka oli tukikohtamme edessä pieni heinäsaari, jossa oli edellisenä kesänä jääneitä heinäsuovia. Siellä partionjohtaja oli jättänyt erään miehistään selustavarmistukseen, lähtien toisten kanssa tutkimaan saaren toista päätä. Takaisin tultaessa tuo varmistus mies luuli heitä vihollisen partioksi, ja ampui konepistoolisarjan kohti tulijoita, Jaakko Rossi, joka tuli ensimmäisenä, sailuoteja rintaansa ja partionjohtaja, joka tuli hänen takanaan, haavoittui. Se oli järkyttävä tapaus, olihan uhri hyvä tuttu, rauhallinen ja avulias, hyvä kaveri.

Olimme asemissa Syvärin rannalla Segesan niemen kupeessa alkukesään saakka. Sitten meidät siirrettiin yläjuoksulle, samalla Syvärin eteläpuolelle. Siirto tapahtui marssimalla kesäkuun 10-17 päivä, keskimäärin 20-25 kilometrin päivävauhdilla. Marssireitti Rutsi-Mäkriä-Kuujärvi-Syvärin kaupunki-Bulajeve-Homoravitsa. Sää oli helteinen ja jalat kovalla koetuksella. Mieleen jäivät kauniit Syvärin rannan maisemat ja vanhat karjalaiset kylät, mm. Kuujärven kylä kauniin järven rannalla. Oli vähän lomatunnelmaa. Sodasta muistuttivat tosin venäläiset kaatuneet, joita oli vielä metsissä edellisen talven



Sota-ajan hiljaista maisemaa

taistelupaikoilla. Olimme pari kuukautta armeijakunnan reservinä Boldino-Särkijärven maastossa. Elokuun lopussa pataljoonamme otti rintamavastuun Vadrusjärven puolustuslohkolla ja näissä maisemissa jatkui asemasotavaihe kohdallani melkein kaksi vuotta, välillä oltiin lepovuorossa, majailtiin muutama kilometri linjojen takana, tehtiin linnoitustöitä, tietöitä ynnä muita ja oltiin komennuksilla erilaisissa tehtävissä.

Kohdalleni sattui mukava komennus kesällä 1943. Jouduin ryhmäni kanssa kartoitusporukkaan apumieheksi maanmittareille, jotka tekivät maastossa ilmalavalokuvakarttoihin korkeuskäyrät ja topografimerkinnot. Pojat aukaisivat linjoja vesurimiehinä, mutta ryhmänjohtajaa ei pantu vesurihommiin. Minä makailin kämpillä, välillä kävin uimassa ja saunassa, joka lämpeni jatkuvasti, venäläinen vanki oli saunanlämmittäjä. Ilma oli helteinen, lämpöä lähes 30 astetta. Tunsin itsensä ihan jonkinlaiseksi herraksi.

Ikäviäkin tapahtumia tuona aikana sattui. Yksi niistä oli linjojen oikaisuyritys Särkijärven puolustuslohkolla. Kysymys oli kuuluisasta Pirunkukkulasta, joka on tullut tutuksi Väinö Linnan Tuntemattomasta sotilaasta. Kukulalla oli vihollisella mainiot tähytys- ja tulitusmahdollisuudet meikäläisten aseisiin. Tähän linjanoikaisuyritykseen määrättiin pataljoonamme, jalkaväkirykmentti 50, joka oli reservissä Boldino-Särkijärven maastossa. Otimme etulinjavastuun jalkaväkirykmentti 8:n miehiltä. Pari viikkoa suoritettiin alkuvalmisteluja ja sitten hyökkäys tapahtui. Itse osallistuin siihen tiedustelu- ja varmistusryhmässä taistelualan itäreunassa. Joukkomme valtasivat kiistellyn kukkulan ja pitivät sitä hallussaan noin vuorokauden, mutta joutuivat luopumaan asemistaan erittäin voimakkaan tykistökeskeytyksen ja suorasuuntaustykin tukeman vastahyökkäyksen takia, Seuraavana päivänä vartiosta tultuani eräs kaveri sanoi korsuumme tulleen puhelinsanoma, jossa ilmoitettiin veljeni, alik. Eino Närhin kaatuneen edellisen päivän taistelussa. Hän oli rykmentin pioneerijoukkueesta mukana miinojen etsimistä ja purkamista varten. Etummaisten miesten joukossa hyökätessään hän joutui puskaryssään yllättämäksi ja sai konepistoolisuihkun lähietäisyydeltä rintaansa. En edes tiennyt hänen olleen mukana hyökkäyksessä, joten tieto oli tyrmistyttävä. Ei tullut uni silmään loppuyönä. Aamulla läksin joukkosidontapaikalle katsomaan, mutta ruumis oli jo siirretty pois.

Eino kulki kohti omaa kohtaloaan, sillä hänet oli vähän aikaisemmin omasta pyynnöstään siirretty pioneerijoukkueeseen rykmentin esikuntakomppaniasta, jossa hän toimi lääkintäaliupseerina. Siellä tuntui aika kuluvan hukkaan, hän kaipasi toimintaa, Eino suoritti asevelvollisuutensa ratsuvaessa, neljännessä ratsurykmentissä, 1918 kuuluvana hän joutui talvisotaan asevelvollisena ja taisteli 4 ratsurykmentin mukana, osallistuen muun muassa Klemetin motin pehmittämiseen ja puhdistamiseen. Kotiuttamisen jälkeen hän ehti olla kotona

vain pari viikkoa, kun sai taas kutsun armeijan leipiin. Nuori elämä päättyi aivan turhassa yrityksessä, jonka tiesi jo etukäteen epäonnistuvan. Miesten keskuudessa sitä pidettiin isojen herrojen möhläyksenä, jolla pyrittiin hankkimaan lisänappeja kauluksiin ja ristejä rintaan. Ristejä kyllä tuli, Suomen hautausmaille.

Asemasodanvaiheen aikana koetettiin miesten viihtyvyyttä parantaa kaikin käytettävissä olevin keinoin. Muun muassa urheilutoimintaa harrastettiin monissa muodoissa. Ikäni urheilua harrastaneena jouduin mukaan kaikenlaisiin kilpailuihin. Jouduin edustamaan joukko-osastoani muun muassa hiihdossa, maastajuoksussa, suunnistuksessa, ampumisessa (sekä kiväärillä että konepistoolilla), yleisurheilussa ja jopa uinnissa jossa oli rykmentin mestaruuskilpailut. Paras saavutus taisi olla kolmas tila kouluammunnan 300 metrilä rykmentin mestaruuskilpailuissa.

Hiihdossa olin rykmentin edustajana divisioonan kilpailuissa. Niissä tahtoivat useimmiten pärjätä parhaiten takalinjan joukoissa palvelevat. Etulinjassa olivat melko huonot harjoittelumahdollisuudet. vartiotunnit olivat pimeän aikana kaksi tuntia vartiota, neljä tuntia lepoa ja päivän aikana lepovuoro oli 6-8 tuntia. Kun sapuskakin pakkasi etulinjassa olemaan heikoimmassa jamassa, niin vaati melkoista ponnistusta saada itsensä liikkeelle harjoituslenkille. Urheiluharrastus piti kuitenkin kuntoa paremmin yllä kuin kortinpeluu korsun laverilla. Erikoisin kilpailu joka jäi mieleen, oli komppanioiden välinen viestihiihto pataljoonamme ollessa etulinjassa talvella 1943. Hiihtolatu oli tehty aivan etulinjan tuntumaan, korsulta korsulle, muutama kymmenen metriä paikoin juoksuhautaan. Hiihdin siiloin ankkuriosuuden kolmannen komppanian porukassa, se oli komppaniamme töpinästä pataljoonan esikuntaan, joka oli Homoravitsan kylässä. Voitimme silloin tämän viestikilpailun.

Partiotoiminta oli vilkasta koko asemasodan ajan. Olin edelleen mukana, useimmiten vetäjänä. Viimeinen partio, johon osallistuin, oli vanginsieppausryhmä Kurki tukikohdasta. Sen vetäjänä oli joukkueenjohtajamme vänrikki Olli Tikka. Hän jäi sodan jälkeen armeijaan yleten everstiksi, toimi muun muassa Panssariprikaatin komentajana. Varsinaiseen sieppausryhmään kuului neljä miestä, tukiryhmään, kahteen varmistusryhmään kuului lisäksi joukkueen verran miehiä, kaikilla konepistoolivarustus. Paikka oli tarkoin tiedusteltu, tarkoitus oli katkaista puhelintapsi vihollisen eteentyönnetyn tukikohdan ja varsinaisen etulinjan väliltä ja odottaa vikapartiota. Pääsimme huomaamatta hiipimään aivan muunnoksen laitaan ja jäimme odottamaan vikapartiota. Odotimme useita tunteja, itikat söivät, piti olla aivan liikkumatta, oli kuuma ilma, vikapartiota ei kuulunut. Viimein tuli vihollisen asemista päin lähetti, konepistooli olalla. Vänrikkimme komento ”Ruki veer” säikäytti miehen, hän



Vanginsieppausryhmä

pyörsi ympäri niin nopeasti, että emme kerinneet eteen ja jouduimme pysäyttämään hänet muunnoksen laidalle. Valitettavasti sattui niin huonosti, että tiedustelutiedot jäivät saamatta. Saimme kuitenkin sieppausryhmän miehet kukin viikon loman, jonka saimme pitää vaikka kaikki tavalliset lomat peruutettiin. Tämä tapahtui Venäjän suurhyökkäyksen alettua Karjalan Kannaksella.

Jalkaväkirykmentti 50 siirrettiin lomalla ollessani Syväriltä Kannakselle, jossa he joutuivat suoraan Talin-Ihantalan ankaraan torjuntataisteluun, Siinä vihollisen hyökkäys pysäytettiin raskaitten uhrien hinnalla. Jouduin lomalta palattuani etsimään joukko-osastoni melkein viikon, ennen kuin pääsin perille. Matkustin ensin Äänislinnaan, koska porukka jäi Syvärille lähtiessäni. Äänislinnasta minut käännytettiin takaisin Suomeen, sillä JR 50 oli siirretty Kannakselle. Jouduin sitten kiertämään Pieksämäen kautta Luumäelle henkilötäydennyskeskukseen, jossa jouduin odottamaan muutaman päivän, ennen kuin rykmenttini sijainti selvisi. Sitten kiersin Lappeenrannan kautta Juustolaan, jonka luota porukkani löytyi. Täysivahvuisesta komppaniasta, joka oli jäänyt Syvärille, oli jäljellä vain joukkueen verran väsyneitä, loppuun palaneita miehiä. Komppaniamme oli sitten vahvistuksia saatuaan etulinjassa Lavolan loholla välirauhaan saakka. Mieleeni nousi ajatus, että säästikö tuo partioreissulla hankittu loma mahdollisesti henkeni tai terveyteni.



Asemissa "siellä jossain"

Aselepo Suomen ja Neuvostoliiton välillä solmittiin 4.9.1944. Jalkaväkirykmentti 50:n lohkolla loppui tulitus kello seitsemän aamulla. Venäläisten puolella se jatkui paikoin vielä iltapäivälle saakka. Olivat ylemmät portaat unohtaneet ilmoittaa aselevosta etulinjaan. Meitä kiellettiin menemästä linjojen väliin, mutta useimmista paikoista yhteyttä otettiin puolin ja toisin. Molemmilla puolilla oltiin iloisia sodan loppumisesta.

Iloisia ei sen sijaan oltu meidän puolellamme, kun välirauha solmittiin 19.9.1944 Moskovassa ja sen ehdot kuultiin. Alakuloisina lähdimme mekin marssimaan asemistamme tynkä-Suomen puolelle. Marssimme Miehikkälään, jossa majailimme viikon päivät. Sitten jatkoimme marssia Taavetin asemalle, jossa joukkomme lastattiin sotilaskuljetusjunaan ja matka kohti silloin tuntematonta määränpäättä alkoi. Ajoimme halki Suomen, ja vähitellen tuo määränpää alkoi selvitä. Olimme matkalla pohjoiseen, jossa oli alkamassa entisen aseveljemme Saksan armeijan karkotusoperaatio.

Junamme purettiin Kempeleen asemailla, Oulun kainalossa. Siellä majailimme yhteensä kolme vuorokautta. Sitten lähdimme marssimaan Oulua kohti, jossa rykmentin komentaja katsasti joukkomme erään kadun varrella. Sieltä matka jatkui edelleen, nyt kohti Toppilan satamaa. Vasta sinne saavuttuamme ja odottavat laivat nähtyämme tiesimme seuraavan majapaikkamme olevan veden päällä. Nousimme laivoihin kaikkine kamppeinemme, kuormasto hevosineen

lastiruumaan, meidät miehet lankuista tehdyille välikansille, ja merimatka alkoi. Se oli monille ensimmäinen eläissään. Aamuhämärissä saavuimme onnellisesti Röyttään, Tornion ulkosatamaan.

Pian saimme huomata, että ei tämä mitään leikkipeliä täälläkään ole, sillä sataman vieressä oli upoksiin pommitettu laiva, meitä aikaisemmin saapuneita. Onneksemme oli sateinen ilma, pilvet aivan matalalla, joten ilmavaara oli melko pieni. Tornion sillanpääasemassa olivat taistelut kriittisessä vaiheessa. Ensimmäisinä Tornioon saapuneet ja kaupungin vallanneet kolmannen divisioonan joukot olivat hätää kärsimässä saksalaisten raivokkaiden vastaiskujen johdosta. Rykmenttimme joutui heti koukkaamaan saksalaisten selustaan muutaman kilometrin Tornion pohjoispuolella.

Hyökkäsimme kiilana rautatien ja maantien yli Tornionjoen rantaan. Ryhmäni joutui maantien ja joen väliselle kaistalle, joka oli vajaa sata metriä leveä. Paikalla olleessa talossa oli saksalaisten kenttäsairala, jossa oli muutamia haavoittuneita sotilaita. Olimme asemissa iltaan saakka, jolloin toinen porukka tuli tilallemme. Illalla maatessamme asemissa talon rakennusten kupeella, näimme sodan ja rauhan valot samanaikaisesti rinnakkain. Omalla puolellamme sodan valot leimusivat palavista rakennuksista ja valoammuksista, jotka valaisivat yötaivaan. Ruotsin puolella loisti täysi rauhan ajan valaistus. Autot ajelivat jokivarren teitä täysillä valoilla. Tasan ei käy onnen lahjat.

Joukkueemme siirrettiin rautatien itäpuolelle, jonne muodostettiin puolustusketju pohjoisen suuntaan, josta saksalaiset hyökkäsivät kiivaasti, koettaen avata tietä saarroksissa oleville joukoilleen. Jouduimme olemaan kahden tulen välissä, ja tappiomme muodostuivat raskaiksi. Kolme vuorokautta jouduimme olemaan yhtä mittaa asemissa lokakuuisessa säässä, vaatteet märkinä, välillä maaten vetisissä poteroissa. Silloin loppupuolella sitä nukkui seisaalleen ja heräsi aina kun kaatui rähmälleen. Sitten alkoivat saksalaiset vihdoin antautua, ja motti aukesi. Kolmen vuorokauden, painajainen oli ohi.

Tuosta Ala-Vojakkalan taistelusta on mieleen jäänyt muutama järkyttävä tapahtuma. Olimme asemissa rautatien itäpuolella. Eräs ryhmäni pojista, Mikko Jamsen Pihtiputaalta, nousi poteronsa laidalle istumaan selkä viereistä kiveä vasten. Olin muutaman metrin päässä hänestä ja satuin katsomaan sinne päin. Yhtäkkiä hänen päänsä nytkähti hieman ja otsaan ilmestyi pieni reikä. Monivuotisen aseveljen taival loppui siihen, vain muutama viikko ennen kotiin pääsyä. Myös joukkueemme varajohtaja, ylikersantti Jaakko Jylhä, sai luodin rintaansa. Pitkäaikainen komppanian päällikkömme, joka toimi pataljoonan komentajana, haavoittui vaikeasti ja kuoli myöhemmin sairaalassa. Hän oli kapteeni Viljo Ritvanen Konnevedeltä.

Jatkoimme Ala-Vojakkalasta taistellen matkaa maantien suunnassa kohti Ylitorniota. Sen vallattuamme jouduimme taas pitkälle koukkauseurueelle. Tehtävänämme oli kiertää Aavasaksan ympäri niin kaukaa, etteivät vaaran laella olevat vihollisen tähtystäjät huomaa joukkojamme. Joukkueemme, kolmannen komppanian neljäs joukkue, sai pataljoonan komentajalta tehtävän toimia suuntaryhmänä vänrikki Olli Tikan johdolla. Vajavaisen kartan avulla suunnistus olisi varmaan ollut vaikeaa. Onneksi silloin ilmestyi paikalle pienikokoinen mies, paikkakuntalainen, Flygare sanoi nimensä olevan, ja tarjosi apuaan. Vänrikkimme otti oitis tarjouksen vastaan. Ukko asettuikin jonomme keulaan hymähtäen tarjoukselle konepistoolimiesten laittamiselle tunnustelijoiksi eteen. Hyvin oppaamme työnsä hoiti. Tiet, polut ja helpoimmat maastokohdat sekä Tengeliönjoen ylittävä kahlaamo löytyivät ilman turhia etsiskelyjä.

Retkemme loppui, kun saavuimme saksalaisen aseman sivustaan, lähelle tykkipatteria. Oppaamme häipyi vähin äänin, ennen kuin huomasimmekaan. Katkaisimme sitten seuraavana yönä maantien Aavasaksan pohjoispuolelta ja rähinä alkoi aamuyönä. Saksalaiset käyttivät suorasuuntaustykkejä ja panssari-kauhuja, kun taas meillä oli raskaimmat aseet pikakiväärit. Niin kauan pidimme puoliamme kun panokset vain riittivät, sitten piti siirtyä syrjään, ja katsella ja kuunnella, kun sakemannit mennä jyristelivät ohi. Tämä toistui seuraavissakin koukkauksissa, joita tehtiin Muonion korkeudelle päättäneellä taistelutaipaleellamme. Rankin koukkauseurueissa oli vielä kuitenkin edessäpäin.

Pieni lainaus kenraali Veikko Koppisen kirjoituksesta JR 50:n historiasta: *”Lokakuun lopulla JR 50 joutui vielä huomattavasti vaikeampaan koukkaukseen kuin Torniossa. Korpitaivalta oli nyt lähes 30 kilometriä, Kaksi pataljoonaa oli varattu taistelua varten, kolmas tarvikkeiden kantajaksi. Kokonaisia leipälaatikoita oli soviteltu reppujen päälle, mutta kovin vajaina ne perille saapuivat, sillä leipä oli toisen päivän ainoa ruokalaji. Iltahämärissä karkikomppania saapui sitten Muonio-Sirkka-tielle. Tämä tie oli kulkuväylänä niin houkutteleva, että saksalainen 2000 laukausta minuutissa ampuva konekivääri sai yllättäen ampua parijonoa suoraan edestä, väijytyksestä. Seurauksena oli kymmeniä kaatuneita ja haavoittuneita.”* Minä näin tämän valitettavan tapahtuman, sillä joukkueemme eteni tuon karkijoukkueen takana, joka oli pataljoonamme jääkärijoukkue, matkaa oli 200-300 metriä. Kuulat vain vinkuivat korvissa, mutta me hyppäsimme maantien ojaan ja säilyimme ehjinä.

Tuossa vaiheessa lääkintähuolto tapahtui siten, että ensiavun jälkeen haavoittuneet kannettiin miespelissä tuo 30 kilometrin taival takaisin Tornionjoen rantatielle, josta he pääsivät autokyytiin ja sairaalaan. Siinä olivat sekä kantajat että kannettavat kovan paikan edessä. Polku ylitti monta suota, joissa oli vain pitkospuut ja puroa, jotka piti ylittää paria puunrunkoa pitkin. Joukkomme

tappiot olivat tässä viimeiseksi jääneessä taistelussa 63 kaatunutta, 179 haavoittunutta ja 20 kadonnutta. Etenimme seuraavana aamuna Muonion kirkonkylään, josta saksalaiset olivat häipyneet yön aikana. Lapin taistelut kestivät rykmenttimme osalta 26 vuorokautta. Tänä aikana etenimme maantietä mitattuna noin 300 kilometriä, mutta lukuisat koukkauksemme metsiä myöten jatkoivat matkaa huomattavasti. Olimme märkiä ja väsyneitä kaiken aikaa, sillä lepotaukoja ei juuri ollut. Kumma kyllä, mutta sairastumisia ei joukossamme montaa sattunut. Henkilökohtaisesti säilyin ehjänä ja terveenä koko sotareissun ajan, ei yhtään päivää vp:ta (vapaata palveluksesta) sairauden takia.

Kotiuttamismarssimme alkoi Muoniosta ja ensimmäinen tavoitteemme oli Tornion ulkosatama Röyträ, minne oli matkaa noin 300 kilometriä. Tämä matka marssittiin kymmenen perättäisen päivän aikana. Aamuhämärissä läksimme taipaleelle, ja iltahämärissä pistimme teltat pystyyn uudessa paikassa noin 30 km marssin jälkeen. Tuokaan marssi ei ollut aivan vaaratonta, sillä tienvarret olivat miinoituksia täynnä, joten tieltä poikkeaminen saattoi olla vaarallista. Niinpä marssitauotkin pidettiin enimmäkseen maantiellä repun päällä istuen. Tappioitakin sattui. Jäljessämme marssivan kolmannen joukkueen ajoneuvon alla laukesi miina josta ajomies sai surmansa ja kärjessä marssineet kersantti ja kaksi miestä haavoituivat. Siitä olivat kulkeneet jo varmaan sadat miehet ja ajoneuvot yli miinan laukeamatta. Sitä voi kutsua huonoksi tuuriksi kolmannen joukkueen kohdalla.



Aseiden kunnosta kannettiin huolta, tässä menossa kivääritarkistus



Ensimmäisen luokan vapaudenmitali, Talvi- ja Jatkosodan muistomerkit

Enemmittä haavereitta marssimme jatkui sitten Tornioon saakka. Kuormaus laivaan tapahtui sitten Röytän satamassa, samoin kuin tullessa purku. Laivamatka Vaasaan tapahtui hyvän sään aikaan ilman kummelluksia. Vaasassa vaihdoimme laivan junaan, joka vei Äänekoskelle. Sieltä jatkoimme kotimatkaa vielä marssimalla. Vielä yksi vastoinikäyminen kohdallamme sattui. Heti matkan alettua alkoi ankara lumimyrsky, lunta oli pian tiellä pari-kolmekymmentä senttiä. Tuo yli 30 kilometriä pitkä taival alkoi tuntua aivan kauhealta. Loppupuolella matkaa menimme muutaman kaverin kanssa tien varressa olevaan taloon ja saimme sieltä hevoskyydin Saarijärven kirkolle. Lopulta taisivat kaikki tien varressa olevien talojen isännät olla kyyditsemässä väsyneitä miehiä perille. Se oli ensimmäinen kerta kohdallani koko sotareissun, kun annettu marssitavoite jäi omin voimin saavuttamatta. Saarijärvellä meni pari päivää sotilaspassin kirjoituksessa ja varusteiden luovutuksessa. Sitten sain muutaman Vesannon pojan kanssa kyydin kuorma-auton lavalla kotikylälle ja niin oli tuo raskas, monivaiheinen elämänvaihe ohi. Olimme onnistuneet tärkeimmässä tehtävässämme: säilyttäneet isänmaamme vapaana ja itsenäisenä taistelemalla ylivoimaista vihollista vastaan.

2

JÄLLEENRAKENTAMISEN AIKA

Kaksosten Syntymä

Oli vuosi 1947. Silloin syntyivät Eero ja Leena 30. päivä kesäkuuta. Leena syntyi kello 12, painoi 2600 grammaa ja Eero syntyi kello 12.15, painoi 2800 grammaa. Seuraavassa Taimi-äidin muistikuvia siitä, kuinka kaikki oikein tapahtui:

Olimme Kuuslahdessa isäni 60-vuotisjuhlissa. Mehän asuimme silloin Otralassa ja juhlimassa olimme minun kotonani Harjulassa. Mukana olivat Elda-täti, joka asui Kiviniemessä sekä Helmi-täti. Erkin piti kuitenkin mennä yöksi Närhilään järjestelemään lähtöä Helsinkiin Suurkisoihin, jonne oli koko talvi harjoiteltu voimisteluohjelmaa hänen johdollaan. Porukan mukaan pitäisi hänen myös lähteä, olihan hän tavallaan vastuussa koko touhusta Närhilässä.

Minä menin tädin kanssa Kiviniemeen. Aamulla Erkki tuli vielä takaisin Kuuslahteen, sillä lähtö oli vasta iltapäivällä. Matkalla oli ollut hieman hankaluuksia. Taival taittui polkupyörällä ja piti tulla Hintikan salmen yli. Kaikki veneet salmen rannalla olivat kuitenkin väärällä puolella, vastakkaisella rannalla. Piti heittää vaatteet rannalle ja uida tuon 100 metrisen salmen yli ja hakea sitten veneellä pyörä rannalta ja sitten vasta matka jatkui.

Katselin ikkunasta Erkin tuloa. Silloin alkoi tuntua, että kaksoset halusivat tulla myös maailmaa katselemaan. Täti alkoi hermostua, kun en osannut jo aikaisemmin sanoa. Harjulaa kohti lähdettiin, noin pari kilometriä jalan käveltiin ja päästiin mäenkin yli. Harjulassa nousi kova hälinä, että mitenkä tästä selvitään. Ei ollut kätilöä tiedossa. Puhelimet eivät toimineet. Erkki meni kirkolle ja sieltä puhelinkeskuksesta sai yhteyden eteenpäin. Saatiin kätilö liikkeelle ha Rautalammita taksi. Molemmat tulivat Harjulaan, jossa odotettiin levottomina.

Siinä välillä sattui hauska tapaus. Pohjoiseen päin ajoi kovaa vauhtia sivuvaununlinen moottoripyörä. Elda-täti istui topakasti siinä ”lemmenlullassa”, esiliina edessä ja huivinnurkka suorana. Hän oli ottanut lennosta kiinni Lahtisen Kallen, Gutzeitin piirinmiehen, joka joutui yllättäen mukaan kätilönmetsästyksen. Helmi-täti oli Harjulassa kovasti touhussa mukana ja laittoja jo vesiä kuume-nemaan napanuoria varten valmiiksi. Kätilö joutui kuitenkin paikalle ajoissa. Hän sanoi, ettei tuota tietä pääsee kirkolle asti, vaan synnytys voi alkaa kesken.



Kaksoiset Otralan pihassa

Lähdettiin kuitenkin ajamaan Vesannon kirkolle. Erkki lähti kuorma-auton lavalla kohti Helsinkiä ja minä kätilön kanssa Rautalammille päin, jonne oli ilmoitettu tulostamme. Olin käynyt aikaisemmin varaamassa paikan sairaalassa. Ei ollut mitään synnytysosastoa, mutta tohtori Honkanen otti minut vastaan, kun kaksosia oli ennustettu edeltäpäin. Oli jo kaikki valmistelut tehty ja kätilö odotti, samoin minä. Poltot kuitenkin loppuivat ja kätilöä tultiin hakemaan pitäjän periltä asti. Hän lähti ja minä jäin sellaiseen kuntoon. Hyvin oli se synnytys käynyt ja lapsi syntynyt normaalisti.

Seuraavana päivänä menin kysymään lääkäriltä, että mitä tehdään. Polttoja ei ollut ja koti on kaukana. Tuumattiin, että menen tuttavaperheen luokse odottelemaan ja tulen sitten kun alkaa tuntua semmoiselta. Oli lauantai ja kaunis päivä. Perhe lähti saareen ”huppailemaan” mutta jo aikaisin aamulla tuli kiirelähtö sairaalaan. Tilattiin taksi ja ajettiin sairaalaan. Reetta lähti kyytiin. Kello oli kuusi aamulla. Sairaalan vieressä oli neuvola ja kätilöllä oli äitiysneuvolan vastaanotto sinä päivänä, joten sairaalan puolelta kävivät vain vilkaisemassa, että miten jaksetaan.

Sitten sattui vielä lääkärin vaihto. Honkanen lähti lomalle, sijaiseksi tuli nuori naislääkäri, joka oli synnytyksessä mukana kun kätilö ei joutanut neuvolan takia. Kuitenkin synnytys alkoi ja ensin tuli pieni tyttö, sitten pieni poika. Kyllä synnytys oli vaikea, verenhukka aika kova ja minua alkoi heikottaa. Aiottiin panna tiputukseen, mutta siitäkin luovuttiin. Pienokaisetkin olivat puhdistamatta viiteen saakka. Huoneessa oli toinenkin synnyttäjä, ponnisteli koko päivän ja synnytti viisi kiloisen lapsen. Oli aikamoista hälinää. Minuunkin alkoi nousta kuume, mutta se meni ohi kun tilanne rauhoittui. Seuraavana aamuna tuli Reetta katsomaan ja toi kolme kypsää mansikkaa. Kuuselan helli kävi myös, ja toi kahvia.

Erkki-isän muisteluita tapauksesta:

Jouduin lähtemään silloin Helsinkiin hyvin ristiriitaisissa tunnelmissa. Onhan lapsen syntyminen perheeseen sellainen tapaus, että myös isän tulisi olla mukana äitiä tukemassa. Kuitenkin ajattelin, että ei minusta mitään apua siellä synnytyksessä olisi, joten olen ajatuksissa mukana. Jonkinlainen velvollisuudentunto kehotti lähtemään ryhmän mukaan, jota olin koko talven treenannut voimistelunäytökseen. Jäihän Taimi kuitenkin hyvään hoitoon, sen aikaisen mahdollisuuden mukaan.

Sain tiedon tapahtumasta lauantai-iltana. Silloin tuli majapaikkaamme, joka oli suuri koulu Hämeenkadun varrella, sähkösanoma Vesannolta. Siinä ilmoitettiin, että Erkki Närhille on syntynyt kaksoiset Rautalammin sairaalassa ja äiti ja lapset voivat hyvin. Tuntui kuin aikamoinen taakka olisi pudonnut harteilta, kaikki on mennyt kuitenkin hyvin. Seuraavana päivänä olivat esiintymiset, marssi kaupungin läpi ja voimistelunäytös Pallokentällä ja kaikki meni hyvin sielläkin. Läksimme ajamaan kotia kohti Helsingistä aika myöhään iltasella juhlien ja ilotulituksen jälkeen. Matka tehtiin kuorma-autoilla, joissa oli puiset penkit ja pressu katonna. Tiet olivat vielä huonossa kunnossa kevään kelirikon takia.

Nykyinen nelostie Lahden ja Jyväskylän välilläkin oli paikoin savivellin peitossa, niin että kuorma-autolla hädintuskin läpi pääsi. Aamuun mennessä kuitenkin selvittiin kotiin. Läksin melkein heti takaisin kohti Rautalampia, ensin polkupyörällä Istunmäelle, sieltä pääsi linja-autolla Rautalammilte. Sitten oli perhe taas koossa, jäsenten lukumäärä oli lisääntynyt puolella kerralla. Näin ne pienet vesselit ensimmäisen kerran, tunne oli mahtava. Olin iloinen ja onnellinen. Kaikki oli kuitenkin mennyt hyvin kaikista yhteensattumista ja kommelluksista huolimatta. Palasin sitten iltapäivällä takaisin Närhilään, jälleen polkupyörällä loppumatkan. Unta ei tarvinnut odotella, kun sänkyyn pääsi.



Raakelin syntymä

Muutamia muistikuvia vuodelta 1950 keväältä Vesannon Närhilästä, Otralan talosta. Asuimme silloin vielä vanhassa kodissani vaimoni Taimi, minä Erkki sekä vanhimmat lapsemme, kaksoiset Leena ja Eero, jotka olivat vähän vailla kolmevuotiaita. Kodissamme asui nykyisen mittapuun mukaan todellinen suurperhe. Meidän lisäksi Otralassa asui äitini Ida, minun kolme veljeäni, minusta nuorempia. Vanhin meistä viidestä veljeksestä kaatui Jatkosodassa. Lisäksi perheeseen kuului setäni Rafael, Rahvi savon kielellä. Hän omisti tuvasta puolet, oli vanhapoika ja hoiti talon isännöyttä. Minun isäni, Ferdinand, kuoli ollessani 16-vuotias. Setäni hoiti meitä kuin olisimme olleet omia lapsia. Töitä tehtiin perinteisiin tapoihin tottuneena, sen ajan maalaistalon rytmissä.

Huhtikuun toisen päivän kulusta on muutamia tapauksia jäänyt mieleen. Aamupäivällä alkoivat naiset olla sitä mieltä, että aika on tullut. Soitettiin kättilölle, joka asui 30 kilometrin päässä. Sieltä ei sen aikaisilla kyydeillä aivan heti pääse tulemaan. Alkoi olla jo hätä kädessä. Minut komennettiin pistämään hevonen valjaisiin ja hakemaan Lahden Ida-täti varalta paikalle. Hän oli ennenkin ollut apuna sellaisissa tapauksissa. Virkanimikekin näillä ”lapsenpäästäjillä” oli, heitä kutsuttiin puatermuoreiksi (patermuori).

Valjastin kiireesti Pirkko-nimisen tamman liistereen eteen. Oli rospuuttokeli, vettä satoi ja lumet olivat jo sulaneet vähiin. Tie Lahteen kiersi metsän kautta ja oli huonokuntoinen kärrytie. Kivet olivat paljaina ja reen jalaksista sinkoilivat kipinät, sillä Pirkko oli vireä hevonen ja kova juoksemaan. Ida-täti istui rekeen heinäkasen päälle ja niin tultiin, että huivinnurkka oli suorana. Vielä toisen reissun jouduin tekemään, sillä kättilön jouduin hakemaan maantien varresta, sillä sivutiet eivät olleen talvella autolla ajettavassa kunnossa.

Aivan ongelmitta ei synnytyskään sujunut. Pikkuinen oli väärinpäin, takapuoli edellä ja ”kaksinkerroin”. Taitavan kättilön ansiosta kaikki kuitenkin selvisi hyvin, eikä mitään vaurioita tullut. Oli siinä melkoinen ero nykyajan synnytyssairaaloiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Äiti ja lapsi selvisivät hyvin rankasta urakasta. Isät eivät siihen aikaan saaneet tulla lähellekään synnytyshuonetta, ennen kuin hommat oli hoidettu. Piti kierrellä jossakin huutomatkan päässä ja toivoa parasta. Aikanaan kuului kutsu, että nyt voi tulla katsomaan. Äiti oli väsynyt, mutta onnellinen pieni käärö vieressä. Uusi elämä oli alkanut.

Vauva oli pieni, terhakka tyttö, joka sai aikanaan nimen Raakel Marjaana. Hän kasvoi ja vahvistui normaalisti, lähti kävelemään yhdeksän kuukauden ikäisenä, oppi samoihin aikoihin puhelemaan. Hän oli perheen nuorimmaisena

vähän erikoisasemassa ”lellikkinä”. Erityisesti Rahvi-setä, joka oli lapsirakas vanhapoika, oli Raakelin seuralainen ja hoivaaja.

Eräs tapaus Raakelin varhaislapsuudesta on jäänyt erikoisesti mieleeni. Hän oli silloin vuoden ikäinen. Taimi oli lähtenyt erään naapurin mukana käymään Kiesimällä serkkunsa luona. Olin kotona lapsia hoitamassa ja vahtimassa. Silloin sattui sellainen tapahtuma, että Raakel oli jossakin pesuhommissa ja pudotti raskaan pesuastian jalkansa päälle, isovarvas meni mustaksi ja siitä lähti myöhemmin kynsi pois. Hän rupesi itkemään niin kovasti, että menehtyi, niin kuin silloin sanottiin.

Hän ei voinut vetää ilmaa keuhkoihin ja alkoi tukehtua. Soitettiin kiireesti lääkärille, joka sanoi, että se on äänijänteiden kouristus ja voi olla vaarallinen. Hän neuvoi, että panna sormi suuhun ja painaa kieltä alas että nielu tukkeutuisi. Hän neuvoi myös laittamaan lämmintä vettä vannaan ja panemaan lapsi siihen, että se rauhoittaa. Sanoi tulevansa heti katsomaan. Tein neuvon mukaan ja se alkoi rauhoittaa häntä. Alkoivat pitkät minuutit, kun odotimme lääkärin saapumista. Hän tulikin melko pian. Rotarin Heikki oli silloin taksimiehenä, hän oli ajanut tämän välin Vesannolta 10 minuuttiin. Lääkäri oli sanonut, että nyt on kiire. Kun lääkäri saapui, hän antoi pistoksen ja vointi alkoi parantua. Selvisimme säikähdyksellä. Siitä asti piti varoittaa, ettei itkukohtaus sattuisi. Eikä ole sattunut, siitä on jo aikaa 50 vuotta.



Kolmikko koossa: Eero, Raakel ja Leena.

Kertomus Kotipellosta

Tämä tarina alkaa noin 50 vuoden takaa. Meidän perheemme oli perustettu muutamia vuosia aikaisemmin. Meidät vihittiin avioliittoon 1945, joulukuun 23 päivä, jouluaatonaattona. Vihkiminen toimitettiin Vesannon kirkossa, ja häät vietettiin Otralassa. Olin tilannut jo hyvissä ajoin taksikyydin kuljettamaan kirkolle, mutta sitten alkoikin tulla mutkia matkaan. Alkoi ankara lumipyry, ja kaikki tiet menivät tukkoon. Silloinhan maantietkään eivät olleet aurattu talvella, hevosen ja reen jälki siinä vain kulki. Siinä ei auttanut muu kuin panna hevonen reen eteen ja aamulla varhain lähteä ajamaan kohti kirkonkylää. Talvitie kulki Viitalan, Toivion ja Mäkelän kautta Ritalan rantaan, ja siitä jään yli Hintikan rantaan, ja sieltä matka jatkui Kuuslahti-kirkonkylä tietä. Harjulasta läksi Taimi kyytiin ja perille päästiin ajoissa. Kunnan-tuvalla käytiin muuttamassa vihkipuvut päälle, ja kaikki sujui hyvin. Paluumatka samoja jälkiä, taisi vähän paleltaakin välillä, sillä pakkasta oli 10-15 astetta. Otralassa oli sitten häätarjoilu odottamassa, väkeä tupa täynnä, ja tanssittiinkin lopuksi. Se oli tapana silloin sodan jälkeen, iloisia tilaisuuksia oli vähän. Haluttiin välillä unohtaa murheita, joita oli kestäetty monta vuotta.

Juhlan jälkeen alkoi arki, aloimme totutella perhe-elämään. Otralan silloinen perhe oli nykyisen käsityksen mukaan varsinainen suurperhe. Minun ja Taimin perheeseen syntyi viisi lasta, joista ensimmäinen ja viimeinen kuolivat synnytyksessä. Toiseksi syntyivät kaksoset Leena ja Eero, Raakel oli nuorin. Lisäksi Otralan ruokakuntaan kuuluivat äitini, kolme nuorempaa veljeäni ja setäni, isäni veli Rafael. Isäni kuoli vuonna 1936, vanhempi veljeni kaatui sodassa 1942. Asuimme Otralassa kuusi vuotta ja loppuaikaan ruokakuntaan kuului kymmenen henkeä.

Silloin oli maassa käynnissä valtava rakennusbuumi. Karjalan siirtoväki oli asutettava, ja samaan aikaan perustettiin uusia tiloja rintamamiehillekin. Mekin rupesimme haaveilemaan omasta kodista. Kun ei ollut minkäänlaista koulutusta kummallakaan, ei voinut ajatella muuhun ammattiin pyrkimistä. Päätimme liittyä siihen suureen asutettavien rintamamiesten joukkoon. Saimme Otralasta perintönä 25 hehtaarin maapalstan, josta peltoa 4,5 hehtaaria. Samalla saimme 200 runkoa tukkipuuta rakennuspuiksi ja vanhan riihirakennuksen hirret, josta tehtiin navetta. Rakennustyöt päästiin aloittamaan 1951 keväällä. Aion tässä esitellä muutamia muistikuvia, millaista oli rakentaminen silloin, kun tyhjästä aloitettiin ja kaikesta oli puutetta. Kaikki rakennustarvikkeet olivat sananmukaisesti kortilla. Naulojakaan ei saanut kuin kansanhuollon ostoluvalla, jos sattui kaupassa olemaan. Sementti piti käydä hakemassa tehtaalta Lappeenrannasta, viedä kuumat säkit suoraan tehtaan torvesta autonlavalle.

Työt alkoivat perustustöillä, niin kuin nykyäänkin mutta vähän eri mallilla. Sokkelin kaivuun tein suurelta osin itse lapiotyönä. Onneksi kova kivinen jankko tuli vastaan noin metrin syvyydessä, joten sen syvemmälle ei tarvinnut kaivaa. Kellarin kohdalla oli taas aikamoisia ongelmia. Sen joutui kaivamaan lähes kahteen metriin, sitten tuli peruskallio vastaan. Se toinen metri otti todella koville, kun työkaluina oli vain rautakanki, hakku ja lapi. Maa oli niin kovia, ettei kertatyönä irronnut kuin kukon nokkauksen verran. Jokunen dynamiittipanoskin piti käyttää pahimmissa paikoissa. Työ tuli kuitenkin tehdyksi, ja sitten alkoi sokkelin ja rakennuksen pohjan täyttö.

Ei sekään paljon helpompaa ollut. Onneksi olivat suuret kivirauniot lähellä, ja hevosien ja kivilavan avulla kaivannot tulivat täytetyksi. Aina vuorotellen kivikerros ja sorakerros. Silloin oli Otralassa Pirkko-niminen tamma, joka oli vireä ja kova vetämään, juoksujalkaan sen kivikuorman perässä sai taivaltaa. Turpeisen Jussi oli silloin kunnan kuorma-auton kuljettaja, ja hän vapaa-aikanaan toi ne muutamat sorakuormat, mitä tarvittiin. Siinäkin piti olla talkoomiehiä kuorman teossa, kaivureita ei vielä siihen aikaan ollut. Niin vaan tuli perustat tehdyksi, ja hyvin on talo seissyt paikoillaan. Sahatavara oli taapelissa kuivumassa. Vehkapuron miehet, Eino ja Erkki, kävivät kesällä sahaamassa, heillä oli silloin liikuteltava sirkkeli. Siinäkin oli hankaluuksia polttoaineen kanssa. Se oli säännöstelyssä ja ostoluvat tiukassa.

Sitten alkoivat varsinaiset rakennustyöt. Sokkelin ja pohjan valusta se tietenkin alkoi. Talkootyönä sekin tehtiin. Siihen aikaan vallitsi kyläkunnalla voimakas yhteishenki, porukalla autettiin aina apua tarvitsevia. Varmaankin se oli osaltaan sitä asevelihenkeä, joka oli syntynyt jo sodan vaikeissa olosuhteissa. Kaveria ei jätetä, oli tunnuslause silloinkin. Kinttulan Kalle vanhana kirvesmiehenä oli ohjailemassa töitä, ja alkoivat hommat hienosti sujua. Minäkään en ollut aikaisemmin kirvesmiehen hommia tehnyt, mutta muuta ruumiillista työtä kylläkin ja kirves pysyi kädessä. Sain Laitisen Veikon kaverikseni, hän oli juuri tehnyt Koivistolle uuden asuinrakennuksen, ja oli tehnyt muitakin timpurin hommia. Maatalouskeskuksesta valittiin tyyppipiirustus, ja rakennus alkoi hienostaan kohota.

Valutöissä tarvittavaa betonirautaa ei ollut saatavissa missään kaupoissa. Silloin tulivat Lauri Närhi ja Hiekan Lassi avuksi. Hän oli kesätöissä tukkien niputuskoneella Keitelejärvellä. Hän sanoi voivansa ”pihistää” muutaman rullan niputuslankaa, joka oli viisi millistä rautalankaa, josta voisi rakentaa valuristikon kellarin laipioon. Hänen työporukansa oli silloin töissä Pyhälahdessa, Keiteleen toisella rannalla, Sumiaisten puolella. Sain Koiviston Veikon moottoriveneellä kyytimieheksi. Haku piti tehdä iltasella myöhään, kun pomot ei ole seudulla. Pikku vilppiäkin piti joskus tehdä, sillä niitä lankanippuja



Kotipelto alkuperisessä kunnossa,

kuleksi rannoilla muutenkin työporukoiden jäljillä. Kesäilta oli tyyni ja lämmin ja niputusporukka löytyi sovitulta paikalta. Toimme lankaniput Koiviston rantaan, josta kävin ne aamulla hevosella noutamassa. Niin siitäkin pulmasta selvittiin.

Rakennustapa muuttui niinä aikoina hirsirakentamisesta lautarakentamiseksi. Tämäkin talo on tehty neljän tuuman piirurungolle, sahanpuru on ollut lämpöeristyksenä seinissä, samoin laipiossa ja sillan alla, rungon jäykistys vinolaudoituksella. Rakenteet ovat pitäneet hyvin kuntonsa ainakin nämä 50 ensimmäistä vuotta. Katto tehtiin päreistä. Siinä oli omat työvaiheensa. Ensin piti valita metsästä pärepuut. Ne piti olla suoria ja oksattomia mäntyjä, sopivan kokoisia. Teminhiekan kankaalta ne löytyivät. Sitten vaan pokasaha heilumaan ja puut nurin. Ajoimme ne jääkelillä tänne rantaan. Pölkkyjen sahauskin oli tarkkaa hommaa. Niiden piti olla tarkasti samanmittaisia. Sahaus piti olla suora, saha ei saanut kiertää ja terän piti olla kunnossa. Ruisaholla oli hyvä pärehöylä, joka saatiin lainaksi. Puimaosuuskunnan moottori saatiin pyörittämään ja päreitä alkoi tippua. Samalla tehtiin päreet navetan kattoon. Ne ovat vieläkin paikoillaan, nyt tosin huovan ja pellin alla. Katto tehtiin taas talkootyönä. Naapurit ja aseveljet olivat auttamassa. Silloin käytiin vuoroin vieraissa, ja vasarat paukkuivat. Työtä tehtiin iloisin mielin, huumorin ja kokkapuheiden saattelemina. Noin saamaan malliin, kuin Väinö Linna on kuvannut romaanissaan ”Täällä pohjantähden alla”.

Niin alkoi rakennus hahmottua. Joskus otti lujille, sillä hartiapankki oli suurin avustaja. Kaikki mahdolliset työt piti koettaa tehdä itse. Työpäivät venyivät toisinaan 16-tuntisiksi. Kaikkein lujimmilla muistelen olleeni muuraustöiden aikana. Olin yksinäni ”hanslankarina”. Muurari oli Matti Pulkkinen Konnevedeltä. Hän oli ammattitaitoinen, ahkera mies. Siinä oli ruukintekijä tiilenkantaja toisinaan tiukan paikan edessä. Silloin tehtiin muurauslaasti savivellin avulla. Meidän rannassa oli hyvää muuraukseen sopivaa savea. vaan tynnyriin, vettä sekaan ja ei kun hämmentämään. Sitä sai sitten tehdä silloin kun muilta töiltä jouti. Iltaisilla sitten, kun muurari lähti pois, piti kantaa tiilejä ja hämmentää savitynnyriä aamuksi valmiiksi. Silloin venyivät työpäivät tosipitkiksi. Mutta onneksi terveys kesti, ja työhaluja riitti, joten siitäkin selvitettiin.

Syksyllä saimme höyläkoneurakoitsijan Sumiaisista. Hänellä oli traktorin perässä kuljetettava höyläkone, joka teki paikanpäällä omista laudoista tarvittavat paneelit ja lattialankut. Hiekan Lassi oli vielä apuna paneelien naulauksessa ja lattianteoissa. Osuuskaupasta saatiin ovet ja ikkunapuitteet, Kansanvoimasta ikkunaruuudut. Niin alkoi rakennus valmistua asuttavaan kuntoon. Seinien väliin pantava sahanpuru ei ehtinyt kuivua tarpeeksi, se kannettiin vinttiin, jossa sitä hämmennettiin ja käännettiin, ja seuraavana kesänä pudotettiin seinien väliin.

Laudoituksen välit tukittiin ylhäältä, ja ensimmäinen talvi asuttiin ilman lämpöeristyksiä seinissä. En muista, että olisi erikoisen kylmältä tuntunut. Oltiin nuoria, omassa kodissa, ja kaipa se rakkauskin lämmitti. Kun ruvettiin muutamaa, oli niin kiire oman katon alle, että ensimmäinen yö nukuttiin tuvan lattialla. Siihen tuotiin patja ja tehtiin oikein ”siskonpeti” ja siihen vaan koko porukka nukkumaan. Kaksoset olivat silloin 5-vuotiaita ja Raakel 2-vuotias. Sitten seuraavana päivänä alettiin kuljetella huonekaluja, joita olin jonkun verran haalinut Otralassa ollessani. Olin siellä tehnyt mm. kaksosille häkkisängyn, päästävedettävän. Siinä he nukkuivat tyynyt molemmissa päissä, jalat vastakkain. Joskus meni vähän potkupeliksi, mutta enimmäkseen hyvin sujui. Vähitellen huonekalutkin lisääntyivät, niitä hankittiin sitä mukaan kun varat vyörsivät. Navetta ja sauna rakennettiin seuraavina vuosina, mutta se onkin sitten jo toinen juttu.

Tässä rakennuksessa on tehty muutamia korjauksia ja muutoksia alkuperäiseen systeemiin, viimeiset viime syksynä. Silloin uusittiin katto ja tehtiin toinen asuinhuone yläkertaan. Nyt vietetään Kotipellon 50-vuotisjuhlaa, samalla kun allekirjoittaneen merkkipäivää. Yhdessä tässä on eletty, rapistuttu ja vanhettu, ja korjailtu kumpaakin vuorollaan.

3

LÄHEISET MUISTOISSA

Mistä Kiitän, Mistä Iloitsen - Ajatuksia Taimille

Vaikka suru omaisen menetyksestä onkin vielä lähellä voi sieltä yhteisen elämän vaiheista löytää myös kiitoksen ja ilon aiheita. Minä kiitän niistä yhteisistä vuosista, joita kertyi 54.

Aloitimme yhteiselomme heti sodan jälkeen 1945, kihlat olivat Joulun aattonaaton. Perheeseemme syntyi viisi lasta, joista ensimmäinen ja viimeinen kuolivat synnytyksessä. Asuimme ensimmäiset kuusi vuotta minun syntymäkodissani Otralassa - nykyisen mittapuun mukaan todellisesti suurperheessä. Siihen kuuluivat meidän lisäksi minun äitini, kolme nuorempaa veljeäni ja setäni. Isäni kuoli vuonna 1936, vanhin veljeni kaatui sodassa 1942. Sen kuuden vuoden loppupuolella oli ruokapöydässä jo kymmenen henkeä aterialla.

Omaa kotia alettiin haaveilla, sitten lohkaistiin Otralan maista asuntopalsta ja rakennustyöt aloitettiin keväällä 1951. Silloin oli rintamamiesten asuttaminen kovassa vauhdissa ja kaikista rakennustarvikkeista oli pulaa, samoin työntekijöistä. Kaikista hankaluuksista huolimatta nukuimme jo samana syksynä oman katon alla. Siitä alkoi perheemme elämä Kotipellossa ja sitä on jatkunut jo 50 vuotta.

Taimilla oli ollut jo nuoresta pitäen kova halu päästä opiskelemaan. Se oli siihen aikaan täällä maaseudulla aika hankalaa. Hän oli kuitenkin päässyt käymään käsityökoulun Perkjärvellä, joka on nykyisin Venäjän maata. Taimi oli taitava käsistään ja myös käytti niitä ahkerasti. Hän pääsi myös käymään Pohjois-Savon kansanopiston, jonka johtajana oli Tilda Löthman-Koponen intomielinen kansanvalistaja. Näistä kouluista saamiaan tietoja ja taitoja Taimi käytti omia lapsiaan ohjaillessa.

Myös minä olisin mielelläni lähtenyt opiskelemaan, mutta sota lopetti ne haaveet. Jouduin 19-vuotiaana sotaan ja se reissu kesti kolme ja puoli vuotta. Sieltä saamani taidot eivät siviilissä paljon auttaneet. Kun emme olleet aikoinaan päässeet opintielle, koetimme järjestää sen mahdollisuuden lapsillemme. Kaikki kolme lastamme kävivät keksikoulun Vesannolla. Kun ei ollut koulukyytejä, he joutuivat asumaan lähempänä kirkonkylää muun muassa Kuuslahdessa, Harjulassa ja Hietalassa sekä myöhemmin kirkonkylässä. Taimi joutui suhteillaan kortteerit järjestämään.



Lukiota ei Vesannolla vielä ollut. Koululaisemme joutuivat käymään sen Suonenjoella. Sieltä saimme vuokrattua huoneen ja kotoa lähetettiin eväspaketit joka lauantai. Taimi laittoi paketit ja minä passasin autot. Hän ompeli ja laittoimyös tyttöjen vaatteet aina ylioppilasjuhliin asti. Työtä oli kovasti kun oli karjakin hoidettavana. Mutta se oli mieleistä työtä, sillä se oli lastemme hyväksi.

Tällaisista muistoista kiitän. Tuntuu vaan nyt joskus, että sitä kiitosta tuli liian vähän annettua silloin aikoinaan. Iloitsen, että on ystäviä, jotka ottavat osaa suruun. Iloitsen, että on taas kevät tullut, valo poistaa pimeyden myös sydämistämme. Lähiomaisen kuolema on aina mieltä järkyttävä tapahtuma, vaikka se olisi odotettavissakin vanhuuden ja sairauden takia. Mutta se on luonnon laki, jota emme voi muuttaa emmekä väistää kukaan, joten se on hyväksyttävä ja jatkettava elämää niin kauan kun oma vuoromme tulee.

Minun kohdallani oli tavallaan valmistusaikaa tulevaan, se aika, puoli vuotta, jonka Taimi joutui olemaan sairaalassa poissa kotoa. Hän kuihtui ja riutui hienostaan, mitään ei ollut tehtävissä. Kun kuolema tuli, se oli vapautus kärsimyksistä. Koko perheemme oli mukana hautajaisjärjestelyissä, ne sujuivat hyvin ja tavanomaiseen tapaan. Hautajaisten jälkeen alkoi totuttautuminen arkeen ja yksinoloon. Alkoi hiljaisuuden kuulostaminen.

Kun oli tottunut jo yli 50 vuotta valmiiseen pöytään istumaan, oli muutos melkoinen. Olinhan tosin viimeisinä vuosina ollut jo mukana taloushommissa, kun Taimi ei sairauden takia jaksanut aina töitä tehdä. Hän osasi kuitenkin neuvoa, miten mikin homma hoidetaan, joten ei ihan sormi suuhun mennyt, sitten kun yksin jäin.

Olen asunut enimmän ajan yksin Kotipellossa. Perheemme suhteet ovat hyvät, huolta pidetään lähes päivittäin. Kännykät ovat käytössä ja puhelimet pirisevät. Tytöt varsinkin soittelevat, he joutuvat töissään istumaan paljon puhelimen ääressä, siinä samalla kysytään Kotipellon papan voinnit. Lomilla ja vapaapäivinä käyvät katsomassa. Kesällä Juhannuksen aikaan oli melkein koko suku Kotipellossa koolla. Täytin silloin 80 vuotta ja kaikki lapset ja lapsenlapset olivat paikalla. Yövieraita oli 15 henkeä. Myös paljon sukulaisia ja ystäviä kävi tervehtimässä. Nämä tällaiset hetket ovat tervetullutta vaihtelua yksineläjän arkeen.

Sururyhmän kokouksissa olen käynyt. Siellä ovat eri-ikäiset, kumpaakin sukupuolta olevat kohtalotoverit esittäneet omia selviytymiskeinojaan suruajan yli pääsemiseksi. Sitä sanotaan, että aika parantaa haavat, niin henkiset kuin

ruumiillisetkin. Se onkin varmasti totta, mutta sitä voi nopeuttaa omilla toimillakin. Minun mielestäni työnteko on ollut ensisijalla tässä toiminnassa.

Olen asunut nyt yksin tässä Kotipellossa. Tämä on sodan jälkeen rakennettu niin sanottu rintamamiestalo, joita siihen aikaan paljon rakennettiin. Itse talossa on suuri osa omankäden työtä, mutta sisustus on Taimin käsialaa. Hän kutoi ja valmisti kaikki kodin tekstiilit, matot, ikkunaverhot, pöytäliinat, raanut seinille, peitot sänkyihin ynnä muut tarpeelliset kudonnaiset. Nämä kaikki jokapäiväisen ruoanlaiton, karjanhoidon ynnä muun huushollin hoidon ohessa. Lastenhoito oli myös hänen harteillaan. Tällaiset asiat tulevat mieleen nyt kun kiertelen näitä tyhjiä huoneita.

Teen viikkosiivouksia ja koetan pitää paikat entisessä kunnossa. Tämä on samalla sitä hyötyliikuntaa, jota kehoitetaan harrastamaan. Puutarhatyöt ovat samanlaista toimintaa. Taimi oli innokas kukkien ihailija ja hoitaja. Yhdessä aikoinaan istutettiin perennapenkit ja liljat ja muut monivuotiset kasvit. Niiden hoitamista jatkoin, olin jo monta vuotta Taimin sairauden aikoinakin niitä hoidellut. Nämä kaikki toimet olivat hyvää terapiaa, toivat samalla mieleen niitä hyviä asioita, joita tapahtui 54-vuotisen yhteisen taipaleen ajalta.

Liikuntaharrastusta olen myös jatkanut, olen käynyt lenkillä, voimistellut ja venytellyt kotona aina tarpeen mukaan. Liikuntakyky on vielä ikään nähden kohtalainen, vaikka varaosat ovat jo käytössä kummassakin jalassa. Toivon, että kunto säilyisi eteenkin näin, että voisin jatkaa elämistä Kotipellossa, joka on mielestäni paras paikka maailmassa minulle. Eräs paikka on vielä, joka on tärkeä suomalaisen miehen mielessä. Se on metsä. Siellä on aina töitä, joita voi tehdä vointinsa mukaan. Siellä voi olla vapaasti. Siellä voi esittää rukouksen Jumalalle, ei ole mitään taustahälyä, mikä estäisi äänemme kuulumasta. Voimme olla iloisia, jos asiat ovat hyvin. Voimme olla surullisia, jos on ikävä ja paha mieli. Tuntuu, että sekin on sallittua myös suomalaiselle miehelle - suomalaisessa metsässä.

Olen ollut urheilussa mukana, aikanaan aktiivisesti, nykyisin penkkiurheilijana. Seuraan sitä aktiivisesti tiedotusvälineistä, seuraan myös tapahtumia kotimaassa ja maailmalla. Olen ollut innokas lukumies, siitä asti kun opin lukemaan. Työelämän aikaan sitä lukuaikaa ei paljon jäänyt. Nyt joutaa jo paremmin. Tuli ennen huomautuksiakin, että ”se on aina nenä kirjassa kiinni”, mutta ehkä se oli perhesovun kannalta parempikin, että toinen oli sujuva kuuntelija.

Hyvin kuitenkin kaikki meni. Nyt ovat enää muistot jäljellä. Ääniä kuuluu enää radiosta ja televisiosta. Muu aika on sitä hiljaisuuden kuulostelemista.

Veljen Muistolle

Eino veljeni oli minua kolme vuotta vanhempi, syntyi 9.12.1918. Hän kuului ensimmäisiin vuosiluokkiin, jotka syntyivät vapaassa maassa. Tuon ikäluokan pojat saivat maksaa siitä kalliin hinnan. Monet heistä joutuivat olemaan sodassa melkein yhtä mittaa viisi vuotta parasta nuoruuden aikaa puolustamassa tuota vapauttaan. Monelta se vaati kalleimman uhrin, minkä ihminen voi antaa, nuoren elämänsä. Eino-veljeni osalle tuli tuo kohtalo.

Hän oli viisipäisen veljessarjamme vanhin. Kasvoimme sen aikaisessa tyypillisessä maalaistalossa, jossa osallistuimme talon töihin heti kun kynnelle kykenimme niin kuin sanonta kuului. Einolla oli hyvä lukupää ja kova halu lähteä koulutielle. Hän pääsikin Rautalammin keskikouluun, joka oli lähin mahdollisuus. Se oli vielä harvinaista maaseudulla ja vielä syrjäkylällä. Ja hyvin hän koulussa pärjäsin. Koulun päätyttyä hän oli kotona jonkun aikaa, sitten alkoi armeija. Silloin oli palvelusaika armeijassa kaksi vuotta. Eino joutui varusmiespalvelukseen ratsuväkeen Lappeenrantaan. Se oli tunnetusti rankka paikka koulutuksen suhteen, sinne ei huonokuntoisia otettu. Hän joutui aliupseerikouluun ja palvelusaika meni hyvin. Sitten alkoi tilanne muuttua.

Tilanne kiristyi Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Sota alkoi 29.10.1939. Ensimmäiseksi joutui tuleen asevelvollisten joukko-osasto. Uudenmaan Rakuunarykmentti joutui koviin puolustustaisteluihin Karjalan kannaksella. Se osallistui muun muassa Lemetin motin pehmittämiseen ja puhdistamiseen Viipurin itäpuolella. Talvisodan päättymisen jälkeen asevelvollisuusajaksi jatkui vielä kunnes kaksi vuotta tuli täyteen. Hän pääsi siviiliin kesäkuun alkupuolella.

Noin pari viikkoa kerkesi kulua kun Eino sai taas kutsun armeijan leipiin. Hän joutui muiden Vesannon reserviläisten kanssa lähtemään kun muodostettiin uudet joukko-osastot. Alkoi jatkosota. Asemasodan aikana Eino toimi Jalkaväkirykmentti 50:n esikuntakomppaniassa lääkintäaliupseerina. Hän asui muun muassa rykmentin pastorin kanssa samassa korsussa. Pastorin nimi oli Eero Lahtinen, hänestä tuli myöhemmin Lapuan piispa. Kävin Einon luona muutaman kerran, kun sattui komentopaikka olemaan lähempänä etulinjaa. Sitten sattui tapahtumaketju, joka pysyy aina mielessä.

Pataljoonamme oli etulinjassa kesäkuussa 1942 Särkijärven lohkolla niin sanotun Pirunkukkulan maastossa. Siellä tapahtui linjanoikaisuhyökkäys, johon myös rykmenttimme osallistui. Se tapahtui meidän etulinjalohkomme vieressä. Joukkomme valtasivat kukkulan, mutta joutuivat perääntymään myöhemmin takaisin kovan tulituksen ja tykistökeskityksen takia. Olin vartiossa yöllä taistelupaikan viereisellä lohkolla.

Kun tulin korsulle vartiovuoroni päätyttyä, sanoi siellä valvonut kaveri, että sinulle kuuluu huonoja uutisia: ”Saimme puhelinsanoman komppanian komentopaikalta, että sinun veljesi alikersantti Eino Närhi on kaatunut päivällä taistelussa.” Se oli kova isku, tuntui aivan mahdottomalta. En ollut tietoinen, että hän edes osallistuisi hyökkäysjoukkoihin. Vasta myöhemmin sain kuulla, että hän oli omasta pyynnöstään saanut siirron rykmentin pioneerijoukkueeseen ja joutunut sen mukana hyökkäykseen mukaan mahdollisen miinoituksen etsimisen ja purkamisen takia.

Hän oli juossut rinnakkain serkkunsa Arvo Hämäläisen (Närhinsaaren Arvon) kanssa hyökkäysjoukon keulassa, kun piilossa ollut puolustaja ampui konepistoolisarjan, joka sattui rintaan. Arvo kaatui myöhemmin Tali-Ihantalan taistelussa. Eino kulki omaa tietään kohtaloaan kohti. Hän ei viihtynyt esikuntahommissa, siellä tuntui aika kuluvan hukkaan, ja kaipasi toimintaa. Hän osallistui siviilissäkin kaikenlaiseen toimintaan: toimi nuorisoseurassa, harrasti näytelmä-toimintaa, urheili ja oli innokas maanpuolustaja viimeiseen asti. Kaiken tuon takia ei aikaa jäänyt oman perheen perustamiseen. Sitä normaalia nuoruutta ei ollut lainkaan, kaiken pilasi sota.

Hän kaatui 23-vuotiaana taistelussa rakastamansa isänmaan vapauden ja olemassaolon puolesta. Me sodasta hengissä selvinneet veljet ja aseveljet jatkoimme taistelua myös sodan jälkeen. Alkoi kova työ maan jälleenrakentamiseksi asuttavaan kuntoon. Tämä työ jatkuu vieläkin, tosin uusi sukupolvi jatkaa sitä uusin voimin.

Me vanhat veteraanit toivomme, ettei uusien sukupolvien tarvitsisi koskaan enää kokea sitä kauhua ja kärsimystä mitä sota tuo tullessaan. Toivomme myös, että uudet sukupolvet ottaisivat vähän oppia nykyisten veteraanien tekemästä työstä ja taistelusta, että isänmaa voi nousta vaikeasta asemasta kovalla työllä ja yksimielisellä yrittämisellä uuteen kukoistukseen.



4

VETERAANIN VIESTIT

Kutsuntatilaisuuden Puhe

Olen saanut kunniatehtävän esittää sotaveteraanien puheenvuoron tässä kutsuntatilaisuudessa. Tarkoitukseni on muistella aikaa silloin, kun minä osallistuin omaan kutsuntaani sekä tapahtumia sen jälkeen: Päivämäärä oli 18.11.1940, välirauhan aika. Kutsunta oli Sisä-Suomen suojeluskuntapiirissä, joka myöhemmin muutettiin sotilaspiiriksi. Astuin palve-lukseen 1.9.1941. Paikka oli Jalkaväen koulutuskeskus 14. Se sijaitsi Oulunläänin Pyhäjärvellä, kirkonkylän kansakoululla. Sotilasvala oli 15.9.1941. Tehtäväni sodan aikana oli toimia kivääriryhmän johtajana.

Maanpuolustus kuuluu jokaisen suomalaisen miehen kansalaisvelvollisuuteen. Nyt on teidän vuoronne astua remmiin, jotta saisitte koulutusta tuota tärkeää tehtävää varten. Vaikka nykyisin välitöntä vaaraa ei olekaan on muualla maailmassa elämä hyvinkin levotonta, jopa vaarallista. Ja onhan vanha totuus, että jos valtiolla ei ole armeijaa, niin siihen voi pian ilmestyä vieraan maan armeija. Tämähän nähtiin meilläkin silloin 60 vuotta sitten. Tänne oli kovalla voimalla tulossa vieras sotajoukko, mutta omat puolustusvoimamme olivat vielä niin hyvässä kunnossa, että hyökkäys torjuttiin. Siihen tarvittiin hyvin koulutettu, rohkea armeija, joka puolusti omaa maataan. Sellaisia tilanteita voi sattua vieläkin ja siksi koulutettu armeija on yhä tarpeen. Onhan se kuin henkivakuutus, mahdollinen hyökkääjä laskee kyllä tarkasti kannattaako yrittääkään!

Oma koulutusaikani kesti kolme kuukautta, josta kuukausi oli aliupseeri-koulutusta. Siinä ajassa 19-vuotiaista pojista tuli kouluttaa taistelijoita etulinjajoukkoihin. Kouluttajina oli rintamajoukoista komennettuja, osa haavoittuneita. Joulukuussa 1941 alkaneen asemasodan aikana olin Jalkaväkirykmentti 50:n ensimmäisessä pataljoonassa, S-komppaniassa. Tämä rykmentti oli rintamavastuussa Syvärin eteläpuolella Vadrusjärven lohkolla. Tuo asemasotavaihe kesti kohdallamme noin kaksi vuotta ja jouduin silloin olemaan tavallaan kuin Tikkakosken mannekiini. Saimme nimittäin käyttöömmme uudet Suomi-konepistoolit, jotka tulivat ryhmänjohtajien henkilökohtaisiksi aseiksi. Hyviä ne olivatkin, tarkkoja ja tehokkaita - ja käyttöä oli!

Kesällä 1944 Venäläisten aloitettua suurhyökkäyksen Karjalan kannaksella, joutui rykmenttimme siirtymään apuvoimiksi. Jouduimme Tali-Ihantalan tais-

teluun. Hyökkäys saatiin pysäytettyä tehokkaan tykistömme ja saksalaisten lentokoneiden avulla. Silloin vielä olimme aseveljiä ja vihollinen oli yhteinen. Rintamalinja vakiintui sitten Juustilan kanavan vaiheille ja olimme siinä asemissa rauhan tuloon saakka. JR 50:n lohkokolla loppui tulitus seitsemältä aamulla. Venäläisten puolella se jatkui iltapäivälle saakka. Olivat unohtaneet ilmoittaa aselevosta etulinjan joukoille.

Alkoi alakuloinen marssi Tynkä-Suomen puolelle. Marssimme Miehikkälään, jossa majailimme viikon. Sitten taas marssimme Taavetin asemalle, jossa meidät lastattiin sotilaskuljetusjunaan ja matka kohti pohjoista, alkoi. Emme tienneet matkan päämäärää ennen kuin saavuimme Ouluun. Siellä Toppilassa meidät lastattiin laivaan, jonka purkupaikkana oli Röytän satama Torniossa. Oli alkanut entisten aseveljiemme saksalaisten karkotusoperaatio. Se kesti rykmenttimme osalta 26 vuorokautta. Tänä aikana marssimme satoja kilometrejä.

Jatkoimme matkaa välillä koukaten ja taistellen aina Muonioon saakka. Siellä meidät päästettiin siviiliin ja kotimatka alkoi. Ja taaskin marssimalla, kuinkas muuten, kun kerran jalkaväen miehiä oltiin. Nämä viimeiset taistelut olivat vaikeimpia koko pitkällä sotataipaleella. Oli syksy, lokakuu ja satoi välillä vettä, välillä räntää ja taistelu entisiä aseveljiä vastaan oli vastenmielistä, olivathan he auttaneet meitä viimeksi Kannaksen torjuntataistelussa. Olimme märkiä ja väsyneitä kaiken aikaa, sillä lepotaukoja ei juuri ollut. Kun pääsimme Muonion kirkonkylään, oli ensimmäinen tehtävä etsiä käyttökelpoinen sauna, joka pantiin heti lämpiämään. Tuntui elämä hymyilevän!

Sodan alussa olimme nuoria ja asiat otettiin vastaan seikkailumielellä, eikä aina vakavasti. Sodan jatkuessa, sen kaikki kauheudet ja varjopuolet tulivat korostetusti esille ja alkoivat painaa mielialoissamme. Sodan loppuminen oli suuri helpotus. Ajattelimme, että huonokin rauha on parempi kuin sota. Säilyihän kuitenkin itsenäisyys, jonka puolesta olimme taistelleet. Ylivoinnille ei mahdettu mitään. Asevelvollisuus aika oli silloin kaksi vuotta.

Minun sotareissuni kesti kolme ja puoli vuotta, siitä puolitoista vuotta reserviläisenä. Me tämän päivän veteraanit, jotka olemme jo työmme tehneet, olemme valmiit luovuttamaan tämän kalliisti lunastetun, kauniin Isänmaamme, itsenäisen Suomen puolustamisennuorempien hoidettavaksi. Jätämme sen turvallisimmiin mielin, sillä meillä on hyvä nuoriso, joka varmasti jatkaa työtämme ja tekee maamme entistä ehommaksi. Meillä on hyvä Isänmaa. Täällä on hyvä asua ja tehdä töitä. Me veteraanit toivomme, ettei tulevien sukupolvien tarvitsisi aseet käsissä tätä maata puolustaa. Sillä kauhein onnettomuus, mikä maata voi kohdata, on sota. Siltä Luoja meitä varjelleen.

Marssimaaottelu

Tehtäväkseni on annettu esittää muutamia muistikuvia tuosta marssista, jonka muistoksi tämä tilaisuus on järjestetty. Silloin oli välirauhan aika. Talvisota oli päättynyt ja aseet olivat vaienneet. Koetimme totutella taas rauhan töihin. Olot olivat ankeat. Kaikesta oli pulaa. Uuden sodan uhka oli aina mielessämme. Karjalan siirtoväki oli tullut keskuuteemme ja pitäjämme asukasluku oli lähes tuplaantunut. Sopeutumisvaikeuksiaakin esiintyi. Silloin ruettiin järjestämään erilaisia tilaisuuksia ja toimintaa vapaa-ajan viettoon.

Silloisten urheilujohtajien keskuudessa heräsi ajatus järjestää tempaus, joka saisi kansamme syvät rivit mukaan. Päätettiin järjestää marssimaaottelu Suomen ja Ruotsin välille. Saatiin houkuteltua vanha kilpakumppani mukaan ja marssi järjestettiin. Se oli iso ruljanssi. Yhteisiä marssitilaisuuksia järjestettiin melkein joka kyläkunnassa, kokoontumispaikkoina kansakoulut. Marssimatka oli miehillä 15 ja naisilla 10 kilometriä. Lähdöt tapahtuivat yhteislähtöinä, joten melkoinen kuhina Suomen ja Ruotsin teillä ja kaduilla silloin oli. Närhilästä käytiin Neiturin kanavalla kääntymässä ja monenlaista tyyliä oli näkyi. Tyyli oli nimittäin vapaa eikä aikaa asetettu. Pääasia oli, että suoritus tehtiinloppuun. Suomi voitti maaottelun. Suorituksia oli 1 507 111 ja Ruotsilla 943 952.

Kansan kunto oli silloin vielä kova, huolimatta käydystä ankarasta sodasta. Silloin olivat mukana isät ja pojat, äidit ja tyttäret. Monellahan tuo suoritus tosin tuotti jonkinlaisia vaikeuksia, mutta suomalaisella sisulla siitä selvitettiin. Useissa yhteislähtömarseissa loppu tahtoi mennä kilpailuksi, koetettiin kellä oli nopeimmat ja kestävimmat jalat. Samalla se oli myös harjoitusta tulevia tehtäviä varten. Moni nykyinen veteraani joutui sitten myöhemmin jatkosodassa rasittamaan voimiaan ja jalkojaan toisinaan ääri rajoille saakka. Tässä eräs niistä.

Minun kohdallani rankimmat marssikokemukset sattuivat sodan lopussa. Joukko-osastomme joutui vielä Lapin sotaan karkottamaan saksalaisia, jotka eivät lähteneet vetäytymään Neuvostoliiton sodanjohdon vaatimalla tavalla. Porukkamme suoritti maihinnousun Tornioon, Röytän satamaan, saksalaisten selustaan. Sieltä alkoi jalkataival, Tornionjokivartta ylöspäin Muonioon saakka. Matkaa linnuntietä oli noin 300 kilometriä. Meille sitä karttui paljon pidemmältä matkalta, koska suoritimme monta motitusta ja katkaisimme saksalaisten huoltotien, kun he eivät vetäytyneet tarpeeksi nopeasti. Kiersimme kaukaa metsistä heidän selustaan, katkaisimme yöllä tien ja taistelimme kunnes ammuksen loppuivat. Niitä ei jaksanut paljoa mukana kantaa. Nämä motitukset lisäsivät kuitenkin saksalaisten vauhtia niin, että ryssätkin olivat tyytyväisiä. Katkaisimme tien tuon matkan aikana kaikkiaan viidesti.



Lääkintähuoltokin onnistui jalkapelillä

Viimeinen taistelu oli Olostunturin rinteillä lähellä Muonion kirkonkylää pimeänä lokakuun yönä. Olimme oikaisseet Tornionjoen rannasta Rovaniemi-Kittilä tielle metsän halki suoraan kompassisuunnan mukaan - läpi soiden ja purojen, joihin oli heitetty pari puuta sillaksi. Tuo oikaisumatka oli kartan mukaan noin 35 kilometriä. Perille päästyä oli kova taistelu, joka kesti melkein aamuun saakka. Sitten aamuhämärässä jouduimme kuuntelemaan kun saksalaisten motorisoitu kolonna ajaa rymisteli ohi. Se oli Rovaniemeltä perääntyviä joukkoja.

Meidän taistelumme loppuivat siihen. Tuli käsky, että meidät kotiutetaan ja pääsimme lähtemään kotia kohti, tietysti marssimalla. Olimme viipyneet menomatkalla Tornioista Muonioon noin kolme viikkoa. Takaisin tuloon meni kymmenen päivää. Päivittäinen marssimatka oli noin 30 kilometriä. Alkumatkasta maantien varret oli miinoitettu niin että marssitauotkin piti olla maantiellä, repun päällä istuttiin. Saavuimme kuitenkin Tornioon ja meidät lastattiin jälleen laivaan, jolla seilasimme Vaasaan. Pelkäsimme saksalaisten sukellusveneitä, joita kerrottiin liikkuneen Pohjanlahdella. Pääsimme kuitenkin onnellisesti Vaasan satamaan, jossa nousimme junaan ja ajoimme Äänekosken asemalle. Ja yllätys-yllätys, pääsimme vielä marssimaan.

Alkoi matka Saarijärvelle, josta pataljoonamme kotiutettiin. Sekin matka oli noin 30 kilometriä. Samalla alkoi ankara lumipyry, joka vain sakeni matkan

aikana. Lopulta oli jo lunta 20-30 senttiä. Marssi oli jo melkoista taapertamista. Silloin alkoi jo veto loppua. Oli vielä noin viisi kilometriä matkaa kun menimme muutaman kaverin kanssa erääseen taloon ja siellä pisti isäntä hevosen valjaisiin ja niin pääsin perille. Se oli ainoa kerta koko reissulla kun annettu tehtävä jäi täyttämättä. Lopulta melkein kaikki tienvarren isännät joutuivat tekemään ylimääräisen kirkonkyläreissun.

Siihen päättyi sotareissu, joka kesti kohdallani kolme ja puoli vuotta. Kestin sen kuntoni puolesta aika hyvin en ollut päivääkään vapautettu palveluksesta, enkä haavoittunut vaikka olin koko ajan etulinjaporukassa. Olen ajatellut, että hyvä kuntoni ja kestävyuteni johtui osaltaan siitä, että olen harrastanut liikuntaa ja urheilua pikkupojasta lähtien. Kaikkia lajeja, joihin on ollut mahdollisuus, olen kokeillut. Nytkin vielä pystyn kohtalaisesti kävelemään, vaikka ikää on jo 80 vuotta ja molemmissa jaloissa on tekonivelet. Suosittelen lämpimästi sauvakävelyä. Se antaa liikettä myös ylävartalolle. Samalla saa tukea tasapainohäiriöille joita vanhana ilmaantuu.

Hyvää kävelynautintoa ja eikun kävelemään!

Veteraanien Arvostuksesta



Veteraaniristi

Meidän veteraanien puolesta esitän parhaimmat kiitokset Veteraanipäivänjuhlan järjestäjille: Vesannon Lions-Clubille ja kunnalle. Olemme saaneet olla täällä kunniavieraina ja juhlan kohteena. Samalla tahdon kiittää Vesannon kuntaa sen myönteisestä suhtautumisesta veteraaneihin. Tämä ilmenee muun muassa kuntoutusmäärärahojen myöntämisestä vuosittain. Tässä asiassa se on ollut pienten kuntien joukossa aivan kärkipäässä koko valtakunnassa.

Kuntoutushan on veteraanien kannalta ensiarvoisen tärkeä seikka. Kun ikää karttuu, niin liikuntakyky heikkenee ja kaikenlaiset vaivat lisääntyvät. Kuntoutuksen avulla voimme näitä vaivoja lievittää ja oloamme parantaa. Valtion tuki on riittämätön, joten kunnan määrärahat ovat tulleet tarpeeseen.

Veteraanien nykyisestä asemasta muutama sana näin merkkipäivänä. Iloksemme olemme huomanneet, että veteraanien arvostus on nykyisin huomattavasti paran-tunut. Siitä on tämäkin juhla osoituksena. Alamme olla jo niitä kunniakansalaisia, josta asemasta veteraanit sodan voittajavaltioissa ovat jo kauan nauttineet. Sanotaan, että parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Joukkomme harvenevat joka vuosi, kovin kauan emme ole täällä arvostusta nauttimassa.

Meidän sukupolvemme kohtaloksi muodostui maailmansodan melskeissä puolustaa ase kädessä maamme ja kansamme itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Vaikka hävisimme sodan, voitimme silti tämän itsenäisyyden maallemme. Pidän tätä suurena saavutuksena, jonka puolesta kannatti taistella, jopa panna henkensä alttiiksi, niin kuin moni aseveljemme joutui tekemään.

Me eloonjääneet olemme nyt tämän päivän veteraaneja, jotka ovat päivätyönsä tehneet ja valmiit luovuttamaan tämän kalliisti lunastetun Isänmaamme, itsenäisen Suomen, nuorempien hoidettavaksi. Jätämme sen turvallisin mielin, sillä meillä on hyvä nuoriso, joka varmasti jatkaa työtämme tehden maastamme entistä ehommaksi. Meillä on hyvä Isänmaa, täällä on hyvä asua ja tehdä työtä. Me veteraanit toivomme hartaasti, ettei yhdenkään sukupolven tarvitsisi enää aseita tällä maata puolustaa, vaan rauha vallitsisi. Sillä kaikista suurin onnettomuus, joka kansaa ja maata voi kohdata, on sota. Siitä Luoja meitä varjellakoon.

5

KOTISEUTURAKKAUTTA

Närhilän Kylä

Tämä Närhilän kylä sijaitsee Vesannon pitäjän lounaiskulmassa, matkaa kirkonkylään on parikymmentä kilometriä. Naapurikunnan, Konneveden, rajaan on tästä paikalta noin viisi kilometriä. Se on samalla Kuopion ja Keski-Suomen läänien raja. Kylämme sijaitsee suurimmalta osalta kahden ison järven, Keiteleen ja Konneveden, välisellä kannaksella, joka on kapeimmalta kohdalta noin kilometrin levyinen. Neiturin kanavalle on tästä seitsemän kilometriä.

Kylällämme toimii vielä ainakin toistaiseksi koulu ja kauppa. Erilaista harrastustoimintaa on pidetty yllä pääasiassa kansalaisopiston piireissä. Tällä hetkellä myös kylätoimikunta toimii aktiivisesti, yhdessä Nuorisoseuran kanssa. Nuorisoseuran toiminta oli välillä hyvin uinuvassa tilassa, mutta sitä on koetettu nykyisin herätellä henkiin jo kohtalaisella menestyksellä.

Haluaisinkin palauttaa mieliin muutamia asioita tämän Närhilän Nuorisoseuran historiasta, joka on samalla koko kyläkunnassa suoritetun yhteisen toiminnan muistelemista. Närhilän Nuorisoseurahan on perustettu vuonna 1905, joten 90 vuotta tulee täyteen ensi vuonna. Tämä talo on rakennettu 1920-luvun alkupuolella, joten ikää tälläkin on kunnioitettava määrä. Tähän aikaan on mahtunut monenlaista: on ollut nousukausia ja laskusuhdanteita, niin kuin kaikessa muussakin toiminnassa kyläkunnallamme. Korostaisin kuitenkin erästä seikkaa, joka on säilynyt kylällämme läpi vuosikymmenien ja se on talkoohenki sekä yhteistoiminta. Tämä talokin on aikoinaan rakennettu suurelta osin talkootyönä ja rahoitettu iltama- ja arpajaistuloilla. Samoin kolme suurempaa ja lukuisat pienemmät remontit, jotka tänä aikana on tehty.

Kukaan ei ole laskenut niitä työtunteja, jotka tämän talon hyväksi on tehty ilman muuta palkkaa, kuin hyvä mieli siitä, että on voinut olla mukana kyläyhteisömmе viihtyvyyden parantamisessa. Tämä viimeinen remontti, jonka jäljet näemme ympärillämme ja joka vieläkin on hieman kesken, aloitettiin viisi vuotta sitten aivan perustekijöistä alkaen, ainoastaan seinät olivat suunnilleen ehjät, muuten oli kaikki mullin mallin.

Sitä talkoohenkeä oli välillä käytetty, ainakin meidän mielestämme, vähän väärään tarkoitukseen, nimittäin särkemiseen ja hajottamiseen. Nyt kuitenkin tuon ikävän välivaiheen jäljet on korjattu ja taaskin talkootöinä, joten ei täällä



Närhilän kylän osuuskauppa ja posti

hevillä periksi anneta. Kunhan vielä saadaan sähkötyöt teetetyksi, on yhteinen kokoontumispaikkamme valmis taas käytettäväksi siihen tarkoitukseen mihin se on alun perinkin rakennettu. Sähkötöihin on saatu valtion avustusta, joten rahoituskin alkaa olla kunnossa, joten syksyyn mennessä voimme järjestää erilaisia tilaisuuksia entistä paremmin.

Ilokseni olen pannut merkille sen hyvän yhteistoiminnan, mikä vallitsee Nuorisoseuran ja Kylätoimikunnan välillä. Yhteen hiileen puhaltamalla voimme pienelläkin paikkakunnalla saada paljon aikaan. Siitä on jo näyttöä kun katselee nykyistä toimintaa urheilukentällä ja myös näiden seinien sisällä. Näissä merkeissä on erilainen harrastustoiminta kylällämme hyvässä nousussa ja tarjoaa täällä asuville tilaisuuden virkistäytyä arkisen aherruksen lomassa.

Nuorisoseuran Historiikki

Närhilän nuorisoseura on aloittanut toimintansa vuonna 1905. Silloin Närhilän kansakoulun opettaja Siirilä on kutsunut kyläkunnan nuorison kokoon ja siinä tilaisuudessa on perustettu yhdistys, joka on saanut nimekseen Närhilän nuorisoseura Pyrintö. Tällä nimellä seura toimikin noin 20 vuotta. Sitten vuonna 1924 kun paikkakuntamme liitettiin Rautalammin kunnasta Vesannon kuntaan, on herätetty kysymys myös nuorisoseuran organisaation muuttamisesta. Tällöin on perustavassa kokouksessa yksimielisesti päätetty jatkaa toimintaa ja nimeksi hyväksytty Närhilän Nuorisoseura. Säännöiksi hyväksyttiin Pohjois-Savon nuorisoseurojen liiton lähettämät mallisäännöt ja seura kuului alueellisesti Pohjois-Savon nuorisoseurojen liittoon. Tässä muodossa Närhilän Nuorisoseura on toiminut tähän päivään saakka.

Näihin 90 vuoteen sopii monenlaista aikaa myös kansamme historiassa. Jouduimme tuona aikana osallistumaan kolmeen sotaan, saavutimme itsenäisyyden jonka olimme vähällä myös menettää. Karjalan menetimme ja sieltä lähtemään joutuneet asukkaat sijoitettiin tänne Tynkä-Suomeen. Kaikkien näiden myllerrysten keskellä on seuramme toiminut.

Toiminta on ollut aaltomaista, välillä hyvinkin vilkasta, mutta joskus melkein olematonta. Toimintamuodot seurassamme ovat olleet moninaiset. Vanhoista pöytäkirjoista ilmenee, että alkuvuosikymmenillä toiminta oli kuukausikokousten, iltamien ja urheilukilpailujen järjestämistä. Hiihtokilpailut ovat olleet jokatalviset merkkitapaus. Jäällä on lykitty kymmenen kilometrin yhteislähdellä, paremmuusjärjestys on tullut heti selväksi. Iltamia on pidetty taloista vuokratuissa isoissa tuvissa. Ohjelmaakin on ollut, soittoa, laulua, esitelmiä ja huumoria, niin kuin nytkin.

Tämän Nuorisoseuratalon historia alkaa myös vuonna 1924. Tuolloin talvella on tehty päätös oman talon rakentamisesta. Rakennustoimikunta on valittu ja se on pannut töpinäksi. Puutavara on kerätty paikkakunnan tilallisilta, ajettu Temin sahalle, jossa ne on sahattu siellä toimineen puutavaraфирman toimesta. Sahalla on saatu myös tarvittava höylätty sisustustavara. Talo on tehty suurelta osin talkootyönä, pari palkattua kirvesmiestä on ollut ohjailemassa. Talo on tullut jo samana syksynä melkein valmiiksi mutta vihkiäisiltamat on päätetty pitää seuraavana kesänä, että keritään ympäristökin siistiä.

Oman talon valmistuminen on antanut lisäpuhtia seuran toiminnalle. Iltamia ja arpajaisia on pidetty tiuhaan tahtiin. Tuolloin on kuvioihin tullut kuorolaulu ja näytelmätoiminta. Varsinkin kuorolauluun on innostus ollut kova. Harjoituksia pidettiin jopa kolmesti viikossa, eri iltoina naisille ja miehille

ääniharjoitukset ja yhteisharjoitus loppuiksi. Kuoron johtajana 20-luvun lopulla on toiminut kasööri Johannes Paavolainen. Hän asui Neiturin kanavalla, joten harjoitusmatkat olivat pitkät, autoja ei ollut, polkupyöräkään ei kaikilla.

Tämä noin 70 vuotta sitten aloitettu kuorotoiminta onkin pysynyt sitkeästi hengissä. Välillä on kyllä johtajapuolen takia pidetty pausseja. Myös näytelmätoiminta on vilkastunut, kun on saatu oma talo ja näyttämö. On alettu esittää kokoillan näytelmiä, joilla on hankittu rahaa seuran velkojen maksuun. 30-luvun lopulla kaikki näytti menevän hyvin, myös Nuorisoseuran toiminnassa, kunnes syksyllä 1939 tuli äkkipysäys.

Syttyi Talvisota, jota seurasi Jatkosota. Melkein kaikki kylän miehet joutuivat lähtemään rintamalle maata puolustamaan. Seuran jäsenistä joutuivat antamaan henkensä isänmaan puolesta Arvo Hämäläinen, Eino Närhi, Vilho Närhi, Matti Hyvönen, Martti Vilhunen, Heikki Ritvanen, August Oittinen ja Olavi Vehniäinen. He olivat aktiivisia jäseniä nuorisoseurassa.

Sota loppui aikanaan ja alkoi ankara jälleenrakentaminen. Siinä sivussa vilkastui Närhilän Nuorisoseuran toimintakin. Saatiin ensimmäisiä innokkaita jäseniä Karjalasta tulleista siirtolaisista. Nuorisoseuran talolla tanssittiin häitä ja väkiluku alkoi lisääntyä. Kyläläiset ottivat osaa myös Nuorisoseuran toimintaan. Laulukuorot lauloivat, vaikka johtajat vaihtuivatkin. Pitkiä näytelmiä esitettiin, käytiin pitämässä näytelmäiltoja naapuriseuroissa jopa naapuripitäjissä. Meillä oli näytelmäohjaajana oman kylän poikia muun muassa Niilo Närhi, joka toimi Pohjois-Savon nuorisoseurojen liiton näytelmäohjaajana. Ihmiset kävivät mielellään juhlissa virkistytymässä ankan työn lomassa.

Kokoillan näytelmiä esitettiin. Ohjelmistossa oli muun muassa Seitsemästä Veljeksestä viisi-osainen sarja, jossa käytettiin Aleksis Kiven tekstiä suoraan kirjasta ja näyttä-mösovitusta tehtiin porukalla näytelmää harjoitellessa. Muita näytelmiä, joissa allekirjoittajakin oli mukana, olivat muun muassa Syntipukki, Takki ja liivit pois, Ruma Elsa, Viisi Vekkulia ja Hopearisti. Näiden lisäksi oli lukuisa määrä lyhempiä yksiosaisia näytelmiä iltamien ohjelmissa. Vierailunäytelmäiltoja käytiin pitämässä kaikissa naapuripitäjissäkin, oman pitäjän seurantalosten lisäksi. Silloin pistettiin aina koko porukka kuorma-auton lavalle, jossa oli lankkupenkit ja vanerikoppi ympärillä. Lavasteet ja tarpeellinen rekvisiitta olivat myös mukana. Hauskaa oli ja seuran kassaan karttui aina jonkunlainen summa.

Urheiluakaan ei unohdettu. Hiihtokilpailut järjestettiin joka talvi. Oli useita jännittäviä viestihiihtoja Horonkylän ja Närhilän välillä. Siinä sivussa raivattiin



Nuorisoseuran näyttämöllä nähtiin useita näytelmiä, tässä kuva yhdestä

nykyinen urheilukenttä umpimetsään talkootöinä mies-hevospelissä. Pesäpalloa pelattiin, myös kyläkuntien välisiä otteluita. Nyt on jälleen yksi rengas sulkeutunut: pesäpalloa pelataan kentällä ja nuorisoseuran talo on entistä ehommassa kunnossa. Kyläläiset alkavat kiinnostua oman paikkakunnan asioista. Television töllöttäminen alkaa kyllästyttää. Tulee mieleen, että osataan sitä mekin jotakin, kun toimeen tartutaan. Oma apu on paras apu. Tämä on 60 vuotta Nuorisoseurassa toimineen veteraanin elämänohje nykyiselle nuorisolle!

Tämä juhla on tavallaan niin sanottu valonjuhla, sillä saatiinhan talvella tänne seurantalolle sähköt ja valaistus kuntoon. Useita vuosia jatkunut remontti saatiin päätökseen. Talomme oli välillä 1960 ja 1970-luvulla päässyt rapistumaan melko huonoon kuntoon. Vapautta ilman vastuuta käytettiin railakkaasti ja siinä huminassa eivät kestäneet lattiat eivätkä seinät, ikkunoista puhumattakaan. Saatiin kuitenkin vielä talkoohenki herätetyksi ja pantiin paikat kuntoon vielä kerran. Toivottavasti nykyinen sukupolvi on viisaampaa ja osaa hoitaa omaisuuttaan paremmin. Tämä on arvokasta kulttuuriperintöä, joka kannattaa pitää kunnossa ja kunniaassa!

6

AJATUKSIA PERINTEISTÄ

Laskiainen

Laskiainen on ollut Suomalaisessa perinteessä eräänlainen juhlapäivä johon on liittynyt paljon uskomuksia ja tarkkailumaisia enteitä. Kustaa Vilkuna on kirjassaan ”Vuotuinen ajantieto” kertonut laskiaisen vietosta seuraavia seikkoja:

”Laskiainen on ollut erikoisesti naisten toimialaan kuuluva juhla, jolloin on suositeltu erilaisia riitti-menoja, joiden katsottiin vaikuttavan vuoden kulkuun. Tekemiset ja tekemättä jättämiset kohdistuivat etenkin pellavaan, hamppuun eli liinaan, villaan, karjanhoitoon ja pihapiirin hyötykasveihin.

Töitä, joihin liittyi kiertoliikettä, pyrittiin välttämään. Esimerkiksi kebruu oli lopetettava, etteivät lampaat olisi tulleet pyörötautisiksi. Erityisen huomion kohteena olivat pellavat ja hamput. Jotta olisi saatu mahdollisimman pitkiä ja vaaleita kuituja, naisten tuli laskiaisena muun muassa olla valkoisissa vaatteissa ja pitää hiukset hajallaan.

Merkittävin tapahtuma laskiaistiistaina oli mäenlasku tai laskiaisajelu, joihin osallistuivat lähinnä naiset ja lapset. Se joka kaatumatta liukui pisimmälle, sai seuraavana kesänä pisimmät pellavat. Hyviä kuituja toivottiin huutamalla: ”Pitkiä pellavia, liukkaita liinoja!” Kun laskiaisena mentiin päivänvalossa saunaan ja varhain nukkumaan, karja tuli aikaisin kotiin metsälaitumelta ja työt joutuivat. Saunassa ei saanut puhua eikä nauraa, sillä muuten itikat söivät kesällä.

Ruoissa tuli laskiaisena olla ennen kaikkea rasvaa. Kun laskiaisena syötiin rasvaisia ruokia ja kun kalutut siansorkat vietiin niitä rikkomatta metsään tai navettaan, sikojen uskottiin lihoavan hyvin kesällä ja lehmien antavan paljon maitoa. Yleisiä laskiaisruokia oli muun muassa liharokka, joka valmistettiin herneistä ja sian päästä tai sorkista. Perunaa ei joillakin seuduilla saanut syödä laskiaisena, sillä sen syömisen uskottiin aiheuttavan paiseita. Laskiaisena pöydässä piti olla paljon ruokaa, eikä pöytää tyhjennetty koko päivänä. Näin uskottiin yltäkylläisyyden jatkuvan koko vuoden.”

Tällaisia laskiaisenviettotapoja ja taikoja on Kustaa Vilkuna kertonut. Osa on täälläkin päin tuttua kansanperinnettä. Ovat vaan tavat aikojen kuluessa muuttuneet ja niitä on muutettu. Enää ei pidetä ihanteena rasvaisia siansorkka-



Kaksoiset kelkkailemassa, äidin tekemät lammasturkikset päällä

ruokia, joilla esi-isämme ovat herkutelleet. Taitavat nykyisin laskiaispöydässäkin pääosan viedä vihannekset ja salaattit, joita vanhankansan ukot sanoivat jänikset ruoiksi. Kun on tutkittu ja keksitty kaikenlaiset vitamiinit ja kolestroolit, jotka ovat terveydelle vaarallisia, niin niitähän nämä entisajan herkut ovat totkijoiden mukaan sisältäneet.

Mutta ovat ajat muuttuneet säidenkin puolesta. Entisaikaan oli helmikuulla kova talvi, lunta paljon ja paukkuvat pakkaset. Nyt ovat kelit kesäiset jo toisena talvena peräkkäin. Se laskiaisen mäenlaskukin on varmaan olosuhteiden pakosta jäänyt melko vähiin, mitä nyt joku on voinut vähän ”persmäkeä” tuolla liukkailla iljamilla hujauttaa. Siitäkin saattaa vaan joskus olla hieman ikäviä seurauksia. Sitä liikuntaa pitäisi kumminkin meidän ikääntyvien ihmisten varsinkin muistaa harjoittaa. Monessa tilaisuudessa voi liikuntaa ylläpitää ja vaikka panna jalalla koreasti musiikin tahdissa. Tanssia voi itse kukin harrastaa vointinsa mukaan, jos ei humppa riitä, niin parempikuntoiset voivat ”lambadaa” opetella.

Äitienpäivä

Hyvät äidit ja äitienpäiväjuhlan vieraat. Minun tehtäväkseni on annettu tervehdyssanojen esittäminen tässä äitienpäiväjuhlassa, joka muutamien vuosien tauon jälkeen on paikkakunnallamme järjestetty, tällä kertaa pyhäkoululaisten ja heitä lähellä olevien toimesta. Äsken kuultu Suvivirsi johdattelee ajatuksemme kevään saapumiseen pitkän ja kylmän talven jälkeen. Ja kevään yhteyteen on totuttu liittämään myös tämä äideille omistettu sunnuntai.

Olemme kokoontuneet tämän jokakeväisen merkkipäivän johdosta viettämään pientä juhlahetkeä rakkaiden äitiemme kunniaksi. Olen taas saanut tyrkyttyä itseni tähän puhujan paikalle, tästäkin on jo tainnut kehittyä perinne, joten koettakaa kestää. Koska tähän tilaisuuteen on katsottu kuuluvan jonkinlainen puhe, olen pannut paperille muutamia äitienpäivän herättämiä ajatuksia. Koetan lukea niitä teille, kun tuo lukutaito on vielä jotenkuten tallella pysynyt.

Harva juhlapäivä koskettaa meitä jokaista niin läheisesti kuin äitienpäivä, sillä jokaisella meillä on, tai on ollut, äiti. Jokaiselle perheelle on myös muodostunut jonkunlainen perinne, jonka mukaan äitienpäivää vietetään. Monessa kodissa lapset ja aviomies keittävät aamukahvin ja tuovat vuoteen viereen tänä ainoana aamuna, usein monien kommellusten kera. Mutta kyllä äidille kannattaa juhlahetki järjestää edes kerran vuodessa.

Äiti läheisin ihminen heti syntymähetkestämme saakka, hän hoivailee meitä lapsena, hänen rakkautensa ja huolenpitonsa saamme osaksemme niin kauan kun hän keskuudessamme elää. Äidin merkityksen me kaikki tiedämme ja tunnustamme. Hänen osansa ei monestikaan ole helppo, sillä raskas työtaakka, monet huolet ja murheet ovat hänen kannettavakseen useinkin jääneet. Silti hän jaksaa aina, tai sanoisinko melkein aina, nurkumatta uurastaa ja taakkansa kantaa. Tunnustusta ja kiitosta tuosta suuriarvoisesta työstä hän harvoin saa.

Esimerkiksi yhteiskunnan taholta ei äidin työtä ole aina arvostettu tarpeeksi. Ainoastaan kodin ulkopuolella suoritettu työ noteerataan sillä taholla kiitosta ja palkkiota ansaitseväksi. Yhteiskunnan johtavilla paikoilla on ollut melkein poikkeuksetta miehiä. Tästä voimmekin vetää sen johtopäätöksen, että arvostuksen puute johtuu meidän miesten mielipiteistä ja ymmärrättömyydestä. Lienevätkö nämä tällaiset mielipiteet juurtuneet tuonne alitajuntaamme niin, että kiitoksen esittäminen tuntuu olevan niin vaikeaa ja melkein häpeälliseltä tuntuva. Uskoisin kuitenkin, että nykyisin melkein kaikki miehet jo tunnustavat sen suuren työn arvon, jonka äidit ja vaimot keskuudessamme suorittavat.

Onneksi viime aikoina on tapahtunut paljon myönteistä kehitystä äitien asemassa yhteiskunnassa. Myös heidän suorittamaansa työtä on alettu arvostaa enemmän. Äitiyslomia on pidennetty, korotettu äitiyspäivärahoja ja lapsilisiä. Myös muita sosiaalisia etuja on parannettu. Oikealla tiellä ollaan, vaikka tekemistä vielä riittää. Varsinkin maaseudun äitien sosiaaliturvassa on vielä paljon parantamista. Toivotaan, että päättäjät tekevät siinäkin suhteessa oikeudenmukaisia päätöksiä jatkossakin.

Myös työolosuhteissa on mielestäni tapahtunut myönteistä muutosta naisten ja äitien hyväksi täällä maaseudullakin. Enää ei ole esimerkiksi raskas karjanhoitotyö yksinomaan naisten hartioilla vaan miehet osallistuvat niihin useimmissa paikoissa vaimojensa rinnalla. Monissa muissakin suhteissa on onneksi tasa-arvo miesten ja naisten välillä parantunut. Tämä on myönteistä kehitystä, mikä kannattaa mainita näin äitienväpäivänäkin. Kyllä maaseudulla voi elää äitinäkin jo nykyisin aivan ihmisarvoista elämää.

Maailma on täynnä mitä ihmeellisempiä keksintöjä, insinöörien ja teknikoiden tekemiä koneita ja vempaimia. Mutta kaikessa viisautessaan he eivät ole keksineet robottia, joka tekisi uusia ihmisiä. Näin ollen äidit tulevat säilyttämään asemansa yhä edelleen. He tulevat varmasti tekemään työnsä ja velvollisuutensa kuten tähänkin saakka, kaikkea kunnioitusta ja kiitosta ansaitsevalle tavalla.



Naisvoimaa Kotipellosta

Äitien merkitystä lasten synnyttäjinä ja kasvattajina ei voi koskaan liikaa korostaa. Heidän ansiostaan elämä jatkuu, he jaksavat uurastaa lastensa puolesta laskematta työtuntejaan, rakastaen ja hoivaten. Tätä äitien kaiken ymmärtävää, rajatonta kiintymystä lapsiin ja elämään kuvaa Lauri Viita kauniisti ”Alfhild” runossaan:

*Äidit vain, nuo toivossa väkevät,
Jumalan näkevät.
Heille on annettu voima ja valta
kohota unessa pilvien alta
ja katsella korkeammalta.
-- Oi kuinka on ihana elää
ja tuutia lastenlapsiaan
ja kertoa kauniita uniaan!
Niin suuri on Jumalan taivas ja maa,
oi lapseni, rakastakaa!*

Onnea äideille, hyvää äitienpäivää!



Eläkeläisten sarjassa oli tunkua myös hiihtokilpailuissa

7

MIELLEN VIREYS, RUUMIIN KUNTO

Sanomaa Eläkeläisille

Hyvät ystävät ja Eläkeliittolaiset. Toivotan teidät kaikki sydämellisesti tervetulleiksi tähän Huutihumaukseen. On ilo todeta, että naapuriyhdistyksissä on kutsumme kuultu ja olette saapuneet meitä tervehtimään tänne illanviettoon.

Sanotaan, että kevät keikkuen tulevi ja niin nytkin näyttää olevan, ainakin ilmojen suhteen. On ollut lämpimiä kevätpäiviä ja myös kylmää välillä niin kuin asiaan kuuluu. Tätä kevään keikutusta olemme me täällä Eläkeliiton Vesannon porukassa päättäneet vähän vauhdittaa ja järjestimme tämän Huutihumauksen mieliämme virkistämään pitkän ja pimeän talven jälkeen. Luonto jo osaltaan humauksen suoritti viemällä lumet, ainakin aukeilta, muutamassa päivässä. Nyt on sitten meidän vuoromme karistella talven kaamoksen rippeet hartioiltamme ja ottaa kevät vastaan iloiten ja virkeinä, niin kuin tässä porukassa tapana on.

Vaikka maailman tilanne vähän sekavalta tuntuukin ja lamasta puhutaan ja kirjoitetaan jatkuvasti, niin eteenpäin silti on mentävä. Ja mikäpä on mennessä, sillä onhan meidän tilanteemme täällä Suomessa sentään melko hyvä ja turvallinen moneen muuhun maahan verrattuna. Tässä tilanteessa voimmekin me nykyiset eläkeläiset vaikka vähän röyhistää rintaamme, sillä suurelta osin meidän työmme tuloksena tähän saavutukseen on päästy.

Nyt kun olemme suurelta osin luopuneet noista työtehtävistä ja jättäneet ne nuoremmille, voimme ottaa elämän vähän rennommin ja ajatella itseämmekin ja omaa viihtymistämme. Sitä lisää erilaiset harrastukset, joista yksi on toiminta Eläkeliiton piirissä. Talven mittaan onkin erilaista toimintaa harrastettu ja harjoiteltu ja niitä tuloksia kohta esittelevät etupäässä reippaat tyttömme, kuten ennenkin, me miehet vähän niin kuin sivustatukena avitamme.

Tällaiset tilaisuudet toivottavasti lisäävät elämäämme hyvän olon tuntua, joka tekee olomme miellyttäväksi ja eläkepäivämme viihtyisiksi. Ei ole olemassa valmista reseptiä, mikä takaisi kaikille hyvän olon, mutta on olemassa moniakin asioita, jotka auttavat hyvän olon tunteen saavuttamisessa. Yksi sellainen on liikunta eri muodoissaan. Ihminen on luotu liikkumaan, käyttämään omaa energiaansa. Nykyajan mukavuudet vähentävät liikunnan tarvetta luontaisissa askareissamme. Liikkumattomuus ja myös yksipuolinen työ pilaavat elämisen maun ja altistavat meidät monenlaisille sairauksille.

Liikuntaa voi jokainen harrastaa oman vointinsa ja tarpeensa mukaan. Tärkeintä on tajuta, että hyvä olo on jokaisen ulottuvilla, vain pienen ponnistuksen takana. Moni varmaan muistaa Urho Kekkosen sanat Peurungan kuntoutuskeskuksen vihkiäispuheesta. Hän sanoi, että kaikki syyt, jotka estävät säännöllisen päivittäisen liikunnan ovat tekosyitä. Jokainen voi tunnossaan tutkia, oliko hän oikeassa. Liikuntamuotojahan on monia, jokainen voi löytää itselleen sopivan, jos vain on halua yrittää.

Jos ei pysty hiihtämään tai hölkkäämään tai pyörimään, niin kävelemään kumminkin melkein jokainen, jos ei muuten niin kepin kanssa. Kahtakin keppiä voi käyttää, sillä pääasiahan on, että yrittää. Vaikka ne nivelet joskus muistuttavat ruostuneita saranoita, niin liikunnalla voimme ne käyttökunnossa pitää pidempään. Vanha kiinalainen kansanviisaus sanoo: Opi pitämään pienistä kivuista ja kolotuksista, sillä ne kuuluvat elämän mausteisiin, jos jonakin päivänä et tunnekaan minkäänlaista kipua tai särkyä, niin huomaat olevasi kuollut. Mutta se päivä ei ole vielä tänään.

Nyt vietetään tätä keväistä iltaa Huutihumauksen merkeissä myös niiden pienten kipujen kera. Ilman tämän pitempiä puheita päästetään tytöt irti ja katsotaan mitä he ovat talven aikana oppineet. Voimme lopuksi harjoittaa myös rytmiliikuntaa musiikin tahdissa illan lopuksi. Olkaa tervetulleita ja viihtykää seurassamme!



Hyvät ystävät ja kylänmiehet. Eläkeliiton Vesannon yhdistyksen puolesta toivotan teidät kaikki sydämellisesti tervetulleiksi tähän Suvitapahtumaan. Olemme iloisia, että naapuripitäjien yhdistyksistä olemme saaneet tänne vieraita kanssamme tätä suvista iltaa viettämään. Talvi ja kevät ovat jälleen kerran takanapäin ja kesä on kohta parhaimmillaan. Kesään kuuluvat erilaiset tilaisuudet, juhlat ja kokoontumiset ja niin mekin taas kerran olemme koettaneet järjestää vähän mielenvirkistystä arkipäivien lomaan.

Nykyisinhän nämä kokoontumiset käyvät kivuttomasti, kun on hyvät liikkumisvälineet ja kulkuyhteydet. Voi pistäytyä näin iltapuhteella vaikka naapuripitäjässä vähän irrottelemassa! Meillähän on jo aikaa ottaa tämä elämä rennommin. Olemme useimmat jo päivätyömme tehneet ja voimme nauttia työmme tuloksista näin elämämme ehtopuolella.

Nykyään tehdään paljon erilaisia tutkimuksia. Myös vanhenemisesta, ja sen aiheuttamia muutoksia elimistöömmä, on tutkittu. Vanhenemistahan ei voi estää, se on luonnonlaki, mutta voimme jonkun verran hidastaa sen vaikutusta.



Metsässä liikkueessa voi kuunnella hiljaisuutta ja nauttia luonnosta

Tutkimuksissa on tultu muun muassa sellaisiin tuloksiin, että harrastamalla erilaisia asioita tavallisen jokapäiväisen elämämme ohessa, voimme säilyttää liikuntakykymme ja myös henkisen vireytemme huomattavasti pidempään. Siis vaikka ei elämämme sillä jatkuisikaan, niin ainakin elämisen laatu paranisi.

Erilainen liikunta on yksi hyvin tärkeä tekijä, sillä liikuntakyvyn säilyttäminen on aivan oleellinen osa ikääntyvien ihmisten hoidossa ja huollossa. Siihen voimme me jokainen kohdaltamme paljon vaikuttaa. Jos jääme sinne kiikkustuoliin istumaan tai käperryimme mökkiimme nurkkaan kaikenlaisia kipuja kuuntelemaan, niin jonkun ajan kuluttua emme enää pääsekään liikkeelle, vaikka haluaisimmekin. Ne pienet kotiaskareet eivät riitä pitämään jäseniämme ja elimistöämme tarpeeksi hyvässä kunnossa. Työelämässä ollessa, varsinkin täällä maalla, sai melkein jokainen liikuntaa aivan tarpeeksi, joskin se rentouttava liikunta ja voimistelu useamman kohdalla melko vähiin jäikin. Nuorenanahan se kunto säilyy kohtalaisena vähemmälläkin harjoittelulla.

Myös henkinen vireytemme tarvitsee kunnossapitoa. Meidän tulee osallistua erilaisiin toimintoihin, kukin vointimme ja mieltymyksiemme mukaan. Eläkeliiton toiminta on koetettu järjestää sellaiseksi, että sieltä jokainen voisi

löytää itselleen jonkinlaista viihdykettä ja virikettä yhdessä ollen, toimien ja erilaisia tilaisuuksia ja retkiä järjestäen. Täällä voi jokainen reilusti esittää mitä osaa, toisille iloksi ja arvostelua pelkäämättä, sillä kaikki me olemme täällä samanvertaisia ”yksiä pulliaisia”.

Siispä toivon, että viihdytte täällä tänä iltana Suvitapahtumassamme, kesäkauden avajaisissa, pienimuotoisen ohjelmamme parissa - liikuntaakaan unohtamatta, sillä lopuksi harjoitellaan rytmistä liikuntaa haitarimiesten tahdittaessa. Tervetuloa ja viihtyisää iltaa!



Hyvät syyskesänjuhlan vieraamme: Eläkeliiton Vesannon osaston puolesta on minulla ilo toivottaa tervetulleiksi tähän tilaisuuteen, niin teidät naapuriyhdistysten vieraan kuin myös oman seuramme jäsenet.

Tästä juhlastamme on jo muodostunut pienoinen perinne ja tätä perinnettä haluamme jatkaa ja kehittää voimiemme mukaan. Kesähän alkaa olla jo auttamattomasti lopussa. Kesähän se kumminkin oli, vaikka sään puolesta tuntui syksyiseltä melkein koko suvi. Olemme itse kukin viettäneet kesämme omien töidemme ja harrastustemme parissa, jotkut lapsenlapsia hoivaillen, jotkut matkustellen, muuttamat vielä kokonaan työn merkeissä. Nyt kun syksy alkaa olla käsillä, on aika ajatella jo harrastustoimintaakin.

Tämä Eläkeliiton toiminta on yksi meille eläkeläisille sopiva työmuoto, jossa on tarjolla jokaiselle sopivaa hommaa. Eläkeliiton säännöissähän sanotaan, että liiton tarkoituksena on eläkkeensaajien ja eläketurvaa tarvitsevien henkisten ja aineellisten etujen valvominen ja heidän asemassaan ilmenevien epäkohtien poistaminen. Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto muun muassa palvelee ja ohjaa eläkkeensaajia ja näiden sosiaalisen aseman parantamiseksi sekä henkisen ja ruumiillisen kunnon ylläpitämiseksi.

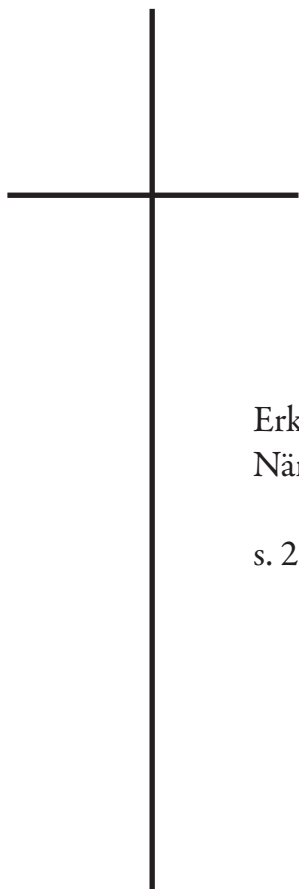
Näiden viimeksi mainittujen tarkoituksien toteuttamiseksi tällaiset juhlatkin ovat erikoisen sopivia. Saammehan täällä erilaisen henkisen virkistykseen lisäksi myös ruumiillisen kunnon kohennusta. Ohjelman jälkeen, musiikin säestyksellä, pannan jalalla koreasti, niin kuin ennen vanhaan.

Tämä ruumiillisen kunnon hoitaminen ja parantaminen onkin erikoisen tärkeää meille ikääntyville ihmisille. Olemme sellaista sukupolvea, että jouduimme nuoruudesta lähtien tekemään raskasta työtä ankarissa olosuhteissa ja se tuntuu vanhana jäsenissä. Kulumaviat nivelissä, kolotukset ja kivut lihaksissa ja jänteissä ovat jokapäiväisiä koettelemuksiamme. Tätä voimme

kuitenkin jokainen omalta kohdaltamme lievittää harrastamalla liikuntaa ja kuntoilua kukin vointimme mukaan. Sitähän lääkäritkin nykyään kehottavat tekemään. Eikä sitä tarvitse enää hävetä, vaikka tuolla lenkkipolulla tai talvella hiihtoladulla arkipäivinäkin pistäytyy.

Ennen vanhaan sellaisesta saatettiin sanoa, että siellä se on taas “löyhkee ajamassa”. Hiihtolenkilläkin piti käydä iltapimeällä, työpäivän päätyttyä ja sunnuntaisin mutta ei kirkkoaikana. Nyt tilanne on aivan toinen. Liikunnan ja kuntoilun merkitys ruumiillisen kunnon ylläpitäjänä tunnustetaan ja sitä arvostetaan. Liikuntatilojen ja -paikkojen rakentaminen ja kunnostaminen on siitä osoituksena. On vain meistä itsestämme kiinni, käytämmekö niitä hyväksi.

Kukaan ei voi liikkua ja kuntoilla puolestamme, se on jokaisen itse tehtävä ja mieluummin säännöllisesti, sillä varastoon sitä ei voi tehdä. Siis liikkukaamme, harrastakaamme, tavataan toinen toisiamme näissä tilaisuuksissa. Vietetään leppoisia eläkepäiviä, sillä olemme ne varmasti ansainneet. Näissä merkeissä olkaa tervetulleita viettämään iltapäivää kanssamme! Toivottavasti viihdytte ja saatte virkistystä.



Erkki Eemeli
Närhi

s. 26.06.1921 † 21.12.2003

Siunaus Vesannon kirkossa
3.1.2004

A. Järnefelt: kehtolaulu
Urut, Heino Keränen

Virsi 338:
Päivä vain ja hetki kerrallansa

Siunaus
Pastori Elisa Varkemaa

Veteraanin iltahuuto
Pentti Toikkanen, laulu
Heino Keränen, urut

Kukkatervehdykset

Virsi 30:
Alaa on niin kaunis

Saattomusiikki
Käyn kohti sinua
Heino Keränen, urut



Suvun mikrohistoriaa.
Erkki Närhin mietteitä sota-ajasta,
jälleenrakentamisesta, perheestä
kotiseudusta, veteraanien asemasta
ja liikunnan merkityksestä.

